שנה שביעית — HATOREN — גליון מד (רמד)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

Vol. VII — New York, January 28, 1921 — No. 44 (244)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

ברכתי החמה שלוחה לחברי הטוב ותלמידתי החביבה חיים מרגלית ורחל גולדברג לארושיהם. יהי רצון שלא תתרפאו לעולם ממחץ חצו של ארום הקטן.

ש. רובינשטיין.

לרעים האהובים חיים מרגלית ורחל גולדברג, מזל-טוב ליום חג ארושם.

שלמון וברתה בן-צמח.

התברך בברכת מזל-טוב ידידי וחברי היקר מר חיים מרגלית לארושיך את בחירת לבך רחל גולדברג.

מרדכי הלוי.

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) „התורן" החדשי, שנה א',
מכורך יפה — — — — — — $1.50

2) „התורן" השבועי, שנה ג',
מכורך יפה — — — — — — 3.00

3) „התורן" השבועי, שנה ד',
מכורך יפה — — — — — — 3.50

המחירים עם המשלות.

קלאָר אַז „תּורן"!
[illegible]
[illegible]

נשלחה להחותמים חוברת כסלו של השלח תרפ"א

ה ת ו כ ן:

א) הרעיון המשיחי בספרים הגנוזים והחיצונים (המשך) — — — — — — — — — — — — — — — — — ד"ר יוסף קלוזנר

ב) הלל וקאנט — — — — — — — — — — ד"ר יצחק מירקין

ג) מקור עברי חדש לתולדות פראנק וסיעתו (4, סוף) — — — — — — — — — — — — — — — — — — — ד"ר א. י. בראוור

ד) על הים (שירים) — — — — — — — צורי לי

ה) המשפט העברי (4) — — — — — — — ש. א. פן

ו) בעגלה (רשימה) — — — — — — — נחום ירושלמי

ז) עבד וכנען (מאמר שני, סוף) — — — — ד"ר נ. סלושץ

ח) בקור (קטע) — — — — — — — — — ד. קמחי

ט) שיר־הלוי (פואימה) — — — — — דוד שמעונוביץ

י) אמת מדמשק (סוף) — — — — — — — י. בורלא

יא) בעד העתיד אל העבר — — — — — ד"ר שמעון ברנפלד

יב) קרן־זוית (קבוצה שניה, 1—3) — — — ד"ר יוסף קלוזנר

יג) אגודת־הכורמים והשביתה ביקב — — — — — — — חירות

מתקבלת החתימה לשנת תרפ"א על

„השלח"

ירחון לספרות, למדע ולעניני החיים. נוסד בשנת תרנ"ז.
העורך: ד"ר יוסף קלוזנר

בכל חודש יוצאת חוברת אחת. שש חוברות, היוצאות במשך ששה חדשים, מצטרפות לכרך אחד, שהוא ספר שלם. מיום הוסד „השלוח" ועד עתה כבר יצאו שלשים ושבעה כרכים, שבהם השתתפו כמעט כל הסופרים היותר ידועים שלנו.

המחיר לשנה:

מתשרי עד תשרי: בארץ 40 שילינג, בחוץ־לארץ 42 שילינג.
לחצי שנה: מתשרי עד ניסן: בארץ 20 שילינג, בחו"ל 21 שילינג.
וכפי ערך זה בכספי ארצות אחרות.

לפחות מחצי שנה, בהקפה ובתשלומים־לשיעורין אין החת' מתקבלת.
חוברות בודדות אינן נמכרות.

פרס: א) מי שיחתום על „השלוח" לשנה שלמה, שנת תרפ"א, יקבל כרך ל"ז של „השלוח" (שש חוברות, ניסן — אלול תר"ף) בחצי המחיר, במקום 20 שיל. — ישלם רק 10 שיל.
ב) מכל הספרים הנמצאים למכירה בהוצאת „השלוח" יקבלו חותמי „השלוח" הנחה של עשרה אחוזים מן המחיר הקצוב.
בארץ מתקבלת החתימה בכל בתי־מסחר הספרים.

הכתובת למכתבים וכספים:

"Hashiloah", P. O. Box 273, Jerusalem (Palestine).

Vol. VII | New York, January 28, 1921 | No. 44

הַתֹּרֶן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית | ניו־יורק, י"ט שבט, תרפ"א | גליון ארבעים וארבעה

מַסֶּכֶת פוֹרְד

מסכת פורד עומדת על הפרק. האַנטישמיות של שבועונו, היוצא לאור על חשבונו, היתה חומר לדרשות בהיכלי הרבנים המתקנים ונושא למאמרים שונים, וגם משונים, לעתונאים חרוצים משלנו ומשלהם. העטים השנונים מחטטים בגל אַשפה זה המעלה סרחון והמוחות החריפים חוקרים ושואלים: מנין לו, לפורד, מלך האוטומובילים, שנאָה זו לישראל? מי השפיע על זקן אשמאי זה, שנתגלה קלון בערותו ברבים (בעמדו זה לפני שנה בבית־המשפט לתבוע את עלבונו מאחד העתונים בשיקאגו שכנה אותו בשם „אנארכיסט", מבלי אשר ידע פורד גם את פירושה של מלה זו, כאשר גם לא ידע מהו „אידיאַליסט"), כי נעשה באחרית ימיו שונא ישראל? מה הנה הסבות לשנאָתו הפתאומית הזאת, שברא לה כלי־מבטא מיוחד? מה המה הגורמים הנסתרים, הפסיכולוגיים, ומה המה המניעים החברתיים והכלכליים שהביאו את פורד, שהיה, בשנות המלחמה, רודף שלום בין העמים (ולתכלית זו נסע עם אכספדיציה מיוחדה לשטוקהולם להביא שלום בעולם) להטיל שנאָה וקנאָה בין העם היהודי ובין העמים הנוצרים שבקרבם הוא יושב? ועוד שאלות וחקירות כאלה.

ראשי ההסתדרויות העבריות הגדולות באַמריקה וזקני העדה יצאו בעתוניהם בגלוי־דעת רשמי להכחיש את העלילות והמעשיות הבדויות של סופרי פורד ומשרתיו ועושי רצונו. יצאו גם גדולי אַמריקה הנוצרית, והנשיא ווילסון בראשם, במחאָה גלויה נגד האַנטישמיות הגלויה והחצופה שהרימה ראשה, בזמן האחרון, ושלחה לשון אפעה גם במדינה זו.

סדנא דארעא חד הוא. תולדות האַנטישמיות והזיונותיה בעולם הישן הולכות ונשנות גם בהעולם החדש. וכפי הנראה לא למדו אחינו, ביחוד היהודים העשירים שואפי ההתבוללות, מדעתם ושלא מדעתם, במדינה זו מהנסיונות הרבים והקשים של אחינו אשר מעבר לים. העם ההיסטורי אינו לומד בכלל מההיס־טוריה שלו. כבר הוכיחו לנו הנסיונות הרבים שנתנסינו בהם, שכל חברות ההגנה, וכל המלחמות בפה ובכתב, נגד האַנטישמיות, בהופעותיה ובהשפעותיה השונות, לא הביאו שום תועלת לעמנו. על־ידי פסוקים אין משתיקים את הכלב האַנטישמי, והוא חורץ לשונו וגם נושך, אם ניתנה לו הרשות, אם גם מוחאים כנגדו. שנאַת עולם לעם עולם. פעם מתגברת שנאָה זו בארץ אחת ופעם — בארץ אחרת. דור הולך ודור בא, והשנאָה לישראל לעולם עומדת. עומדת, תוססת, עוקצת ומזקת. וכל זמן אשר לא תהיה לנו מולדת ושלטון עצמי, כל זמן אשר נהיה נודדים וגולים מגוי אל גוי ומארץ לארץ נהיה בעיני העמים כצלם בלהות וכשעיר לעזאזל לכל חטאותיהם ופשעיהם. כל הלחישות על מכת האַנטי־שמיות הן רק הבל שפתים. כל הכתובים מן הברית הישנה או הברית החדשה, כל הכתובים מספרי הוקרינו אָנו והוקריהם הם, כל המספרים והעובדות הלקוחים מספרי המדע או מספר החיים, אין בכחם להחליש את ארסו של הנחש הקדמוני, נחש השנאָה לישראל. וגם לנחש יש מאָה ראשים, כלאותו נחש האגדי, ואם כורתים ראש זה צומח אחר תחתיו. ורק טעות גמורה היא לחשוב, שמאָה, ולוא גם אלף, התימות של גדולי הנוצרים, לוא גם יהיו נשיאים וראשי כהני דתם, יש בידן להכחיד את השנאָה והקנאָה לנו במקום שכבר צמחו ולהשריש לענה זו מקרקע גידולה. רק אונאת־עצמנו היא להאמין, כי האַנטישמיות, הפושטת צורה ולובשת בכל פעם צורה חדשה לפי רוח הזמן ותנאי המקום, היא מחלה עוברת. הפלפולים והחקירות בדבר סבותיה של

האנטישמיות ומקורותיה מזכירים אותנו את אותו הגבור, באחד מספורי וויקטור הוגו, שדנוהו למיתה וכאשר הרים עליו התליון את הגרזן נתעוררה במוחו של הנדון שהועל לגרדום השאלה: איך ובמה משהיזים את הקרדום שהורם להסיר ראשו מעליו.

כבר הורה לנו הנסיון הארוך, שהתוכחות נגד האנטישמיות הן רק קללה לבטלה, והמלחמה נגדה היא רק בזבוז כחות לריק. רק על־ידי עבודה חיובית ורק על־ידי שלילת הגלות, כלומר על־ידי בנין בית לאומי ושלטון עצמי, יכולים אנו, — אם לא לעקור את האנטישמיות משרשה ולהכחידה מן העולם, — לכל הפחות להנצל מתוצאותיה הרעות המכלות בנו מבשר עד נפש.

הֶנְרִיֶּטָה סוֹלְד

(לחגיגת הששים).

(מפנקסי).

ניו־יורק, ארבעה בחודש מארץ, שנת 1910.

היום בקרתי את מרת הנרייטה סולד במעונה. היא האשה העבריה היותר גדולה שראיתי והכרתי באמריקה, ואולי בכל הארצות שעברתי בהן. ולא רק עבריה גדולה ויחידה במינה, כי־אם גם אשה גדולה בכלל, אחת מיחידות הסגולה בעולם. כל משפחתה היא כעין משפחת התיבונים, בשנות הבינים, משפחת מעתיקים מלשונות שונות לשפה האנגלית. אמרו לי (היא מדברת מעט מאד על־אדות עצמה), שמרת סולד היתה תלמידה מובהקה בבית־מדרש הרבנים של שכטר. בדברי אתה נוכחתי, שרבה בקיאותה והבנתה בדברי ימינו של כל התקופות ובספרותה של חכמת ישראל. היא היתה אחת העוזרות התמידיות והחרוצות בהאנציקלופדיה האנגלית־יהודית. מלבד תרגומיה המצוינים מספרי גרץ ומאחרים תרגמה מצרפתית לאנגלית את ספרו של הפרופסור נ. סלושץ „תולדות הספרות העברית” ואת מאמרו העברי של אחד־העם על־אדות הד”ר ליאון פינסקר. שנים רבות היתה העורכת (העורך השני לה הוא ד”ר כורש אדלר) של הספר־השנתי ליהודי אמריקה, והשקיעה בו רבות מידיעותיה ומכשרונה הסדרני.

שיחתי את העלמה הנרייטה סולד ארכה שלש שעות, או עוד יותר, וכל דבריה היו בטוב טעם ודעת. כל ניב היוצא מפיה הוא מעוגל ומלוטש ומלא תוכן. יש כובד ויש חשיבות לכל מלה ולכל משפט. לפעמים יש להם גם כנפים וחן של פרחים חיים. היא פוזרה בשיחתה, על אוזן שומעת, מרגליות יקרות וגם שושנות פורחות. אינני יודע כמה קבים שיחה נטלה מהעשרה שירדו לעולם. לא מדדתי. אבל אחת אני יודע, כי שיחתה של סולד היא שיחת תלמידת־חכם ומלאה ענין.

מרת סולד ספרה לי על־אדות מסעה בארץ־ישראל בשנת 1909. היא שהתה שם כשני חדשים, אוקטובר ונובמבר, וכשבועים ימים עשתה בירושלים. היא מסרה לי את רשמי מסעה, וכל דבור, כל רושם היה ציור חי מלא שרטוטים עדינים וצבע ענוג. כמה חבה, כמה אהבה למולדת! כמה הבנה וכמה הרגשה עמוקה לכל אשר ראתה עינה ושמעה אזנה! היא ספגה אל קרבה בארץ־ישראל את קרני אור השמש וריחות הבושם. אבל בכל התלהבותה והתפעלותה מציון הישנה והחדשה נמלטו מפיה

אוּרִי נִיסָן גְּנֶסִין

מאת

ג. חנור.

ב.

כל זה בנוגע לצורה, סגנון ואופן היצירה של גנסין. ובנידון התוכן הרי צדקו האומרים (פרישמאן), שאין „תוכן” כלל ליצירותיו של גנסין, כלומר: לא „תוכן” במובן „עושר אמנותי” — זה יש אצלו בכל פרק מפרקיו, אלא תוכן — במובן: התומר, הנושא, העלילה — זהו מה שאין אצלו, מפני שהוא איננו נצרך כלל לזה, ואין יצירתו תלויה כלל בעושר ה„תימה” או ה„פאבולה”. אין הוא מחפש ביצירתו אחר המעשים הגדולים, אחר המאורעות והעלילות בכדי לסבך בהם את גבוריו. אפילו מצבים דרמתיים ביותר לא תמצאו אצלו. יען שבכל יצירותיו הרי הוא פונה רק „הצדה”, ומספר לנו רק מה ש„בטרם”, מה ש„בינתים” ו„אצל” החיים ופגעיהם והרפתקאותיהם — ולא מה שבתוכם. ואם כן — כל זה למה לו?...

ואם אמנם אנו מתנגשים אצלו לפרקים באיזו מאורעות חשובים לכאורה, כגון: אבוד עצמו לדעת, מיתה חטופה ומשונה, אהבת רצוצה כביכול — הרי אין זה בא אצלו אלא סתם, באקראי בעלמא, ואין הם פועלים עליך כלל ואין אתה זוכרם אפילו.

ואכן — האפשר לתת איזה ערך או יתרון למקרה של שטות כמו אבוד עצמו לדעת וכדומה מול כל אותו השממון המטורף, מול כל אותו האפס המשעמם וה„לא כלום” המלוים את גבוריו של גנסין בכל רגעי־הייתם והיי־רגעיהם...

או איזו עלילה יכולה להפוך מה, לשנות מה אצל בר־נש שכגון אוריאל, למשל, ב„בטרם”, שבמקום לב הוא מרגיש לפעמים, „מטלית של גלוש בלה”?...

או מה יכול לגרום להם לגבורים הללו להרפות פעם מאנקתם התדירית: „מאי הוה עלה, רבונו של עולם...” ומקריאתם הבלתי־פוסקת: „הייתי הך!”

ולדידי פוגם אמנם קצת בשלמות היצירה של „בינתים” המאורע הזה — ש„מצאו פעם אחת בבוקר את דוד ראטנר מוטל מת בחדרו”. אותו דוד במשמושיו התכופים ברקותיו „עד שפניו היו מתעוותים ביסורים כבושים”, בהעברת כפו על פניו אלה המעותים, בסיסמה שלו ש„אצלנו אנשים־ירוקה! העיקר הוא ה„לאו דוקא” שבכל”... ועם אותה הטלת הארס כלפי חברו ועם כל נתיבותיו והוויותיו,—היה יותר מבעית אותנו ומאיים עלינו מאשר בצעדו זה האחרון. אולם, בכלל, זה לא

גם דברי בקורת שנונים וחדים הנוקבים ויורדים עד תהום החזיונות והמאורעות של ארצנו הברוכה בידי שמים והעזובה בידי אדם. עם כל העדינות והאצילות שבנפש העלמה סולד יש בה יותר מקורטוב של חריפות יהודית.

אָכן זאת היא בת ישראל!

בהיותה בירושלים לא בקרה את משפחת... (אף כי חפצה לראותה), יען כי נודע לה ממקורים נאמנים, לפי דבריה, שמשפחה זו לוחמת נגד הדת העברית בגלוי ובסתר. ובהתיחסותה של מרת סולד אל היהדות, אל הדת העתיקה, אל שפתנו וארצנו יש הרבה מן הרומאנטיות. ואין היא יכולה לסלוח להמזלזלים בקדושתה של דתנו מורשת אבותינו.

ניריורק, 12 באפריל, 1910.

הכרתי יותר את מרת סולד. היא בקרה אותי גם בבית האכסניה שלי, ופגשתיה פעמים שונות גם בחברת אנשים. שמעתי גם את נאומה, נאום מצוין, ברבים. ובכל פעם הפליאה אותי ברוממות נפשה והוד רוחה השואף לשלמות. בראותי את העלמה סולד בחברת גברים, ציונים ולאומיים ובשמעי את חות־דעתה והשקפותיה על ענינים שונים העומדים על הפרק נזכרתי מה שכתב אחד גדולי הסופרים ההולנדיים על מועצת הממשלה בארצו. וכה היו דבריו: „כל המיניסטרים היושבים ראשונה במועצת הממשלה המה בבחינת נשים שדעתן קלות, ורק גבר אחד מצאתי במועצה זו, והגבר הזה הוא — המלכה ווילהלמינה".

ראיתי את מרת סולד גם בחבורת נשים עדויות ומסובלות תכשיטים ואבנים טובות. על מרת סולד לא התנוצץ כל חלי, כל עדי. בכל זאת היתה היא פנינת הנשים והשוהם המתנוצץ בזהרו הפנימי.

מרת סולד היא בקיאה בספרות המופת של גרמניה ושל צרפת מלבד ידיעותיה הרחבות בספרות האנגלית לכל מחלקותיה. בת תרבות היא במלוא מובן המלה ובכל יפיה. ויחד עם זה היא מתנהגת בחייה כעבריה יראה וחרדה. זהירה היא בהדלקת הנרות בערב שבת ושומרת שבת בכל קדושתה. אין היא עוברת על המצוות המקובלות באומה. פעם אחת אָמרה לי, שמדקדקת היא ברוב מצוות התורה, יען שאין היא חפצה להפרד ולהתרחק מעל הרוב של האומה העברית השומרים דתם. אילו היתה יושבת בארץ־ישראל לא היתה מתנגדת לבטולם של כמה וכמה מצוות ומנהגים, אם רוב האומה וסנהדריה של רבנים העומדת בראשה היו מסכימים לזה. היא יודעת, לפי דבריה, שהאמונה האמתית אינה מתבטאת בעשית החוקים ובשמירת הדינים והמנהגים שהיא זהירה בהם עכשיו, אבל היא עושה כזאת בתור לאומית מחובתה לעמה.

הד"ר סולד, אבי הנריטה, היה יליד הונגריה, ונשא את משרת הרבנות ארבעים ושלש שנה בבאלטימור. הוא היה מלומד גדול ומצוין במדות תרומיות. הוא היה מקרב בביתו את תלמידי־החכמים והמשכילים הבאים מרוסיה. הד"ר סולד חבר בעברית פירוש על איוב והדפיסו על חשבונו והפיצו ברבים חנם. הבת, מרת סולד, מלאה רגשי קודש לזכרון אָביה. החפיץ להוציא לאור את כתבי אָביה הניעה עוד בנעוריה ללמוד את השפה העברית, למען תבין את הכתוב בספריו.

שקדנית היא מרת סולד בעבודתה הספרותית, הציונית והלאומית מאין כמוה. אין היא מאבדת אף רגע

חשוב ביותר: והראיה לדבר, שהרי מיד לאחר זה עומד לו נפתלי זה חברו ולוחץ בחום את כפה של מינה ש„כה כבד לה" בשל הלה, מדבר אתה בלב תמים ואף מנשק לה בשפתיה התרדות... „ושוב", מספר גנסין, „היו הבבואות מפרכסות וצפות במים ומסביב היתה הדממה קפואה באורה"... — — —

וכשאָנו נוטלים, לדוגמה, את „נושא הנושאים" שבספרות, את האהבה, ומתבוננים לתפקיד שהיא ממלאָה אצל גבורי גנסין — אָנו באים מבלי משים לידי הרהורים שכגון אלו:

— ומה? סוף־כל־סוף הרי רק „כמות עזה היא האהבה"... ומה הוא גם מות זה עצמו מול חייהם, מול הויה חלכה זו של גבורי גנסין אלו? — הלא המות הזה הוא רק ה„תוצאָה הישרה" מהחיים, ה„צד השני" שלהם, ואינו נורא ביותר כלל וכלל...

— „חבלי מות... חבלי אהבה... אָמנם! — אומר פעם אפרים זה שב„אצל" — אָמנם אתה מוצא ביגונה הקודר והכבוש של אהבה זו ממה שיש באותו אבל שוקק שבנפש לפני יציאָתה"...

ויותר מאותו היגון הקודר והכבוש והאבל השוקק אין הוא מוצא לא באהבה ולא במות... כמו שאין בכחו ליטול יותר מ„יסורים מזוהמים" מאת „החיים המורדים והנואלים"...

— „בני־אָדם אוהבים זה את זה — וגורמים יסורים זה לזה; שונאים זה את זה — וגורמים יסורים זה לזה; רחוקים זה מזה — וגורמים יסורים זה לזה" („אצל") — „יסורים מזוהמים המנוולים ומשפילים ככה את הנפש" — זוהי התמצית, ה„מהות" שבכל. ובמהות אחרת באיזו „מהות עיקרית", שבכל זה אין הוא מכיר כלל: „מדומה" היא אצלו מהות זו, זר ורחוק הוא ממנה.

לא רק „מעבר לחיים" או „אצלם" הוא גנסין, כי־אם גם „אצל" המות, „אצל" האהבה, אצל הכל ולא בתוך הכל...

ואף־על־פי־כן! — הרי טעות גדולה נטעה אם נחליט שאין כבר כלום בנפש אותה אשה, או בנשמת אותה אהבה בשביל לבותיהם הכמושים של גבורי גנסין. הרי בקראנו את יצירותיו, ביחוד את ציורו „אצל" — זה ה„שיר־השירים" הגלהב לנשמותיהן של בנות ישראל הכשרות, וכשלפנינו מתחילות עוברות כל אותן הנפשות, כל אותם היצירים הנאצלים, עם פניהן הטהורים וגופותיהן השקופים שהנשמה מבצבצת מכל זעזועי אבריהן ורשמי גויותיהן, ועם אותה המזיגה הנפלאָה של רוך ועדן מלאכי רום עם כחות זעם איתנים של שדי־שחת אשר ברוחן, ועם לבותיהן שתמיד הם מפרפרים, מפרכסים ותמיד הם שוקקים עד כדי כליון־נפש לכל מהי שביופי ושבטוהר —

הרי אָנו נצבים תוהים ומשתוממים: מרי דעלמא כולא! נפש רצוצה ומרוסקה זו, בנפשו של אותו גבור שב„אצל", שכל תפלתה בחיים, כל מאוייה הם רק „קצת אויר לנשימה", שאף בזה לא חלקו לה — מנין לה עולמות שכגון אלו הנהדרים

לבטלה. וכל מה שהיא עושה וכל תפקיד שהיא נוטלת עליה בעבודתה הספרותית או הציונית היא עושה וממלאה בסדר נפלא, בדיוק רב ובמסירת נפש. מוצקה ושלמה היא בהשקפותיה, בדעותיה, בהליכותיה עם הבריות, בכל מהותה ובכל הנהגתה בחיים. קפדנית היא למאד בכל עבורותיה, ובכל זאת חוט של יופי ושל רומאנטיות מתוח על כל מעשיה.

את הדברים המובאים רשמתי בפנקסי לפני אחת־עשרה שנה, בהיותי עובר אורח באמריקה. בשנים האחרונות התבוננתי לעבודתה הענקית של מרת סולד ביסוד ה„הדסה", שהיא עומדת בראשה, ושהיא נשמת החיים בכל עבודתה הלאומית, עד היום הזה. כן היתה לי, בשנים האחרונות, הזדמנות תכופה, לעבוד את עבודתי העברית והציונית במחיצתה ובחברתה של מרת סולד (שבהשתדלותה עבר „התורן" להסתדרות הציונית של אמריקה, אל „לשכת החנוך" שעמדה בראשו), ועל כן ניתנה לי היכולת להתבונן מקרוב אל רום רוחה וגודל נפשה. אבל על עבודתה הציונית והלאומית, עבודה מפליאה בהיקפה ובתכנה, אכתוב בפעם אחרת.

היום הנני מצרף ברכתי וברכת „התורן" לברכתם של כל מוקירי ומעריצי העבריה הגדולה מרת הנרייטה סולד (שהשם „סולת", שנתנו לה בירושלים, נאה ויאה לה) לחגיגת שנת הששים שלה. כל מכבדיה הרבים, מקרוב ומרחוק, מברכים אותה, כי תזכה לראות בעיניה את גאולת ציון ועמנו, אשר להם הקדישה את כל חייה, כחותיה וכשרונותיה העשירים.

ר א ו ב ן ב ר י י נ י ן.

מוסדות לקרדיט פעוט בארץ־ישראל

מאת

מ ר ד כ י ב ן ה ל ל ה כ ה ן.

א.

המסחר והתעשיה הגדולים, במובן היחס של המושגים האלה בארץ־ישראל הקטנה, היו מובטחים בארצנו בקרדי־טים הנחוצים להם גם קודם המלחמה, גם עכשיו. הבאנק העוטומאני, הבאנק הציוני (חברת אנגלו־פלשתינה, אפ"ק), הקרדיט הליאוני והבאנק הגרמני עבדו בארץ, ובמקום השנים האחרונים, החסרים עתה, באו הבאנק המצרי והבאנק הרומאי. וארבעה באנקים אלה, בצירוף בתי־באנק פרטיים, מספיקים במדה נאותה את הצורך בארצנו לקרדיטים בשביל המסחר והתעשיה הגדולים ואפילו הבינונים.

לעומת זה, הנה המסחר הקטן, התעשיה הביתית, האכר, הפועל, האומן, הפקיד והמורה המה חסרים מוסדות קרדיט בשעה שיש להם צורך בהלואות. בזמן המלחמה, בימי המשבר הקשים, נוסדו קופות־מלוה למלא את הצרכים לכל אלה שנשארו פתאום בלי אמצעים, שנפסקו הקשרים שלהם עם חוץ־לארץ; אבל האופי היסודי של הקופות האלה היה תמיכה בצורת הלואה, יען כי בשעת־משבר היה קשה להבטיח באופן מסחרי ונאמן את ההלואות. האמצעים הרבים, שהספיקו בשנות המלחמה לטובת קופות המלוה המוסדות השונים על־ידי המשרד

בשלמות יפים ואצילותם, חלומות והזיות אלה שבילדות זכה ותמימה?

ואף זה כלא: הבריות הללו רוויות חיים, שמש ואור — מה להן שמתדבקות דוקא בנפש חלכה, בבחור תוור זה שאין לו לכאורה שום מגע בעולמן שלהן?

אולם — זרות ונפתולים בנפש האדם — ואף בנפשותיהם של בחורי ישראל אלה השוממים ובנות ישראל אלה הכשרות — ואין, כנראה, להרהר הרבה אחרי נתיבותיה...

ובינתים סופג לו אותו בחור את כל אלה זהרורי־הנוגה, את קרני האורה השלוחות אליו ביד רחבה מבנות ישראל אלה ביחד עם כל אותה „טהרת אלהים שבנפש" (מבטא החביב על גנסין); וממבטיהן — שהם, כפי שהוא אומר, נוחים תמיד למדי אפילו „ללבו הכמוש של בחור שומם שכמותו" — לבו מתרכך לרגעים, ונפתח לגבי אריגת חלומות הפז שבילדות תמימה... אולם רק לרגעים: הבריק הברק — ושוב הכל חוזר ומתכסה באופל... עבר, דומה, מיטיאור מאיר, זרק בפעם אחת את אורו הכביר למרחבי השטח — חלף, ושקע וחזר וירד באופק הרחוק...

ודועכים וכבים אלה שביבי־האור עוד טרם חממו את לבו, עוד טרם המסו את הקרח המעיק על חזהו.

ונפצים גלי הרוך והנועם אל צוק הסלע השומם כמעט עוד טרם נגעו בו...

ושוב נשמט מידו אותו הקש השדוף, שנראה לו לפעמים, שיש בו כדי אחיזה...

כי מה? מה יתן לו להאחז בידי קש זה — ויהא אפילו שאינו שדוף? — אם „אל אותו העיקר, שכפי שנראה" — אומר נפתלי ב„בינתים" — „שאם באמת ככה הוא" — אז אין נפשו אליו כלל וכלל, אחרי שלגבי דידיה הרי זה „לאו דוקא", פשוט, „לא את זה הוא מבקש לו, לגמרי לא את זה".

ו„אותה קלות־דעת שביחסים — אומר הוא באותו ספור — אינה לא לפי כחותיו ולא לפי חלומותיו כלל"... „לא הוא האיש לזה — ותו לא מידי"...

אלא מה, שמא תאמר — „קרבה זו שבנפש? — כשם שהיא אומרת?" — טוען הוא למילי ב„בטרם" — „אח! אותה קרבה שבנפש. ובכלל נפשו זו שלו אינה קרובה, כמדומה לו, אפילו לגבי דידיה גופו"...

ובשעה שדינה ברבש, דינה זו שבתוך אלבומה היה חבוי מתחת לתמונת אפרים אותה שירת־הנפש הנפלאה שהיא אחת המרגליות הכי נפלאות בשירי גנסין, אותו השיר שבסופו חתום:

...„נפש חרדה ונשרפת בלהבה לנשיקה שבאהבה
ונשוק לא נשקה — — —
למיום גיחה לצמא ולחלות לאור־שמש
ואל אחרי בלותה" — — —

ארץ־הישראלי, על־ידי הקונסולאריה הספרדית, ועדי סיוע שונים וחברת „עזרה", ניתנו ביחוד ובעיקר לשם צדקה לעניים באותה שעה, ואפילו לאלה שנתרוששו לחלוטין,— והיה בכל זה יותר מן הצדקה מאשר בהלואה. אותו האופי של צדקה ותמיכה רחף על קופות המלוה, יותר נכון: על ע ס ק י המלוה, שהיה עושה „ועד הצירים לארץ־ ישראל". זה האחרון בא, בין יתר התפקידים, גם למלא את מקום ועדי הסיוע השונים, שנפסקו מקורותיהם לאחרי הכבוש הבריטי. והמשיך ועד הצירים את מעשי הצדקה והתמיכה, המשיך ב„יתר שאת ויתר עז", כידו שהיתה מלאה זהב ופתוחה לרוחה. והוא הוסיף לתת גם הלואות באותו האופן ובאותה הצורה, שהיו נותנות קופות־המלוה, ואף בסכומים יותר גדולים. יסודות התמיכה והצדקה לא נתמוטטו, בפרט בימי הרב סגל, אשר נתן בירושלים את כספי הצדקה והתמיכה כאבנים. ההלואות היו תמיכות פשוטות, ואמתלא בפי עסקני „ועד הצירים", שכך היא דרישתו של הועד הסיוע המאוחד באמריקה, הגוזר ואומר: פילאנטרופיה, ולא הלואות מסחריות. מובן, שאין צורך לזלזל גם בעבודה זו, וגדולים הם מעשי הצדקה של הסיוע בארצנו, וגמילות־חסד בכסף מזומן בשעה שאדם זקוק לזה יש בה לפעמים גם משום הצלת נפשות. ואולם קרדיט פעוט אינו צריך להיות ענין של צדקה לאנשים בלתי־ זקוקים לו, והתושבים הבריאים במובן הכלכלי, המוכשרים לעבודה ולעשות פרי בעמלם, אינם רשאים וגם אינם רוצים להשתמש בקופות של צדקה. אלה זקוקים למוסדות הלואה מסחריים, כדי שלא יסבלו מחוסר כסף למחזורם, או שלא יעלו לקרבן לנושכי נשך הפושטים את העור.

ולתכלית זו, לאחרי הרצאות רבות והשתדלויות מצד עסקני הצבור, עיבד ועד הצירים תקנות למקצוע ההלואות, שמחלקת הסיוע ואגודות ל„הלואה וחסכון" עסוקות בהן בארץ. החליטו לאחד את ההנהלה ואת חוג הפעולה של הלואות הסיוע וההלואות הניתנות על־ידי חברות ל„הלואה וחסכון" באופן, שקופות המלוה משל הסיוע תתן הלואות לאנשים, שאין באפשרותם, לרגלי מצבם החמרי, לקבל הלואות מן הבאנק או אפילו מקופת „הלואה וחסכון". זאת אומרת: אלה הזקוקים להלואות בלתי־בטוחות, אם מפני מצב הדחוק או שאין להם ערבות בטוחה; הלואות, הבאות לעזור לאיש למען יוכל להסתדר ולהרים את מצבו הכלכלי בהמשך הזמן עד שלא יצטרך עוד להלואה כזו, שיש בה מן החסד והתמיכה. ואולם גם הלואות כאלה צריכות להנתן על יסודות מסחריים, בשטר־חוב ולזמני־ פרעון קבועים וגם בקומיסיון מינימאלי, למען ירגיש הלוה, שאין הוא מקבל צדקה, רק הלואה שעליו להחזירה. המטרה היא: לתמוך בידי אנשים, עד כדי שיוכלו להיות גם חברים למוסדות־קרדיט מסחריים, נקיים מכל תערובת של צדקה — חברות של „הלואה וחסכון".

חברות „הלואה וחסכון" מתיסדות בשביל ומתוך אלה מבני הישוב, שיש ביכלתם לכלכל את המוסדות האלה בכחותיהם העצמיים, אלה הרוצים והמסוגלים ליסד חברות לקרדיט הדדי, בערבות משותפת. אנשים מסוג זה יכולים להשתמש בכספי הקופה בשעה שהם זקוקים להם, אך יחד עם זה הם גם מפרנסים את הקופה בפקדונותיהם ובסכומים קטנים של חסכון, כשהפרוטה מצויה בכיסם. כי כשם שיש צורך במוסדות לקרדיטים פעוטים ל ת ת הלואות, כן גדול ונכבד מאד מקצוע החסכונות, להיות מקום למשמרת להסכומים הקטנים,

---

בשעה שהיא באה פתאום כמטורפה אל אפרים ומתוך כאב זקוק וכבוש פורצות דומם נשיקות אהבתה — „נשיקות דובקות ביסורים כבושים" — אזי... „אזי — מספר גנסין — תלחלה בלבו אותה תשוקה משונה שבלב שלא במקומה: שיבוא מי שהוא, אם אפשר הדבר, וינקש בפניה של זו נקישה כל שהיא בנפשו זו מחוצה לה, כשם שמנקשים לה לקדרה של חרס כשקונים אותה בשוק. וודאי היה לו שזו היתה אז ממציאה לאזנים אותו קול אָטום ומרוסק מתחילת ברייתו, כמיתם פקוק זה לאחר שהרתיחו מימיו".

וכשהוא רואה במצוקות־נפשה של זו ובהתלבטות נשמתה, אזי „הוא מתחיל חושב, כבה, סתם, כמו שאדם חושב מהמת בטלה: — זוהי, כנראה, תמציתה של אותה אהבה שהם מדברים בה"...

או, פגישת אהבה אחרת:

בה בשעה שזינה, אותה זינה הגאה שבאכזריות נפלאה היתה מתנכרת לו ואף לנפשה להסתיר ולהבליג על כמיהתה אליו, — זינה זו שאף פעם לא היתה מוציאה מפיה אף מלמול קל שיש בו לגלות את הרהוריה ורחשי לבה, כשהיא בצהרי יום בהיר אחד, דוקא בזמן שכל המסובים באולם עסוקים להם שמה באיזו קריאה פומבית, מתחילה פתאום מגלה בדברים ברורים, דברים כהויתם: „שזה כשלש שנים רצופות שהיא שואפת את צלו, כמו תינוקת מזוהמה ופתיה זו"... אזי... „אזי — מספר הוא שוב — מתחיל אפרים צוחק באותו צחוק קצר וקשה שאדם אינו גומרו אלא אם שיהא חזהו מתחיל כואב וכואב כאילו נפל מהגג ונשבר בקרבו"... ותזהו אמנם מתחיל „כואב וכואב כאילו נפל מהגג ונשבר בקרבו" — וכבר רותח ונוקב בלבו אותו היאוש הסולד:

„אבדו החיים. השירה נושנה והיא טפלה ונואלה, — אפילו יסוריה הרבים נושנים והם טפלים ונואלים; אבל החיים — החיים אבדו... חסל! חלומות שלא מחכמה, וריצת רגלים לדברים שבשטות, ובכי נואל, וחרוק שנים שבילדות, ולילות־לא־שנה שבבדידות מגוחכה, ושריקת שפתים אגב חדות תישים שבנפש, ושירה מתוזזה שבטמטום המוח ולילות נואלים וטפלים ללא־שנה שלא בבדידות — כל אלו השטויות המרובות, הטפלות והנואלות, הקלושות, הרחוקות בלי שום ספק מהיות תמצית החיים ה„נשאים", סולת ההויה ושמנה, הללו כה רחוקים הם... אבדו החיים..."

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

צדק מאן דאמר שאפשר היה להבר את כל כתביו לספר אחד ולקרוא לו „ספר גנסין"... כן, נדמה לי אותו גנסין כהולך ופוסע בתוך אפלה נדחת... וידוע וגלוי לפניו, מכיר הוא בכל ישות הכרתו שיכול הוא לפסוע את פסיעותיו שליו ובטוח, שמאום לא יפגוש בדרכו, מאומה לא יעצור בו... אלא כאילו על־פי איזו דחיפה נעלמה, מתוך איזה הכרח טבעי, אינסטינקט־

שעל התושבים לקמץ ולקבץ מעט־מעט. רק אנשים, שיש להם סכומים גדולים, לפי הערך, פונים אל הבאנקים להפקיד שם את כספיהם ולקבל רבית, ואולם סכומים לא גדולים נשארים צרורים אצל בעליהם, ביחוד בשכונות רחוקות ובמושבות שאין שם באנקים. התושבים בארצנו עודם זקוקים לחנוך סוציאלי, ללמוד את תורת הקמוץ בהוצאותיהם, להבין את ערכו של הסכום ההולך ומתקבץ מן החסכונות הפעוטים. האנשים לא התרגלו לחשוך יום־יום פרוטות, המצטרפות לחשבון גדול, מפני שאין מוסדות לחסכונות בארץ, ומוציאים את הכסף ללא צורך נחוץ. אם כה או כה, אם הכספים מונחים בידי הבעלים או שהמה יוצאים מבלי שוב, — אין הסכומים הפעוטים, שצירופם עולה להון חשוב, לוקחים חלק במחזור הכספים בארץ, אינם ניכרים בכל החיים הכלכליים שלנו.

ומתוך השקפות אלה על ערך המוסדות לקרדיט פעוט בארצנו, באו לידי החלטה, כי טוב ורצוי ליסד בכל נקודות הישוב חברות ל„הלואה וחסכון" ולשתף בעבודתן גם את הלואות הסיוע, הסכומים שהועד המאוחד לנגועי המלחמה האמריקאי מקדיש להלואות. לרגלי נימוקים שונים החלט, כי תהי השגחה מרכזית ומאוחדת גם על קופות המלוה וגם על החברות להלואה וחסכון בידי השלטון הזמני שלנו, בידי „ועד הצירים"; הרגישו, כי מבלי איחוד ההנהלה של שתי הקופות האלה בכל מקום ומקום של ישובנו, קרוב לודאי, כי תהיה הכפלת עבודה והתחרות ביניהן, — דבר שיביא נזק לשתיהן. נתחברו תקנות, שבהן השתדלו לבנות גשר, המאחד את עבודת ההלואות של ה„סיוע" עם העבודה הכללית של עזרה עצמית. מן האיחוד הזה צמחה תועלת לשתי העבודות האלו גם יחד: א) השגחה מרכזית אחראית, ב) השתתפות שתי הקופות בהוצאות ההנהלה והדירה, ג) מי שאינו זקוק להלואות־תמיכה, מקבל הלואתו **מאת** „הלואה וחסכון", וישארו סכומים יותר גדולים בשביל הזוקקים באמת להלואות־תמיכה, ד) **ההשפעה הצבורית**, הנוספת לשתי הקופות על־ידי רכוזן למוסד **אחד, באין** התחרות בלתי־רצויה ביניהן.

ב.

עיקר העבודה היתה בירושלים. **פה היה הקהל רגיל** לקבל הלואות על־מנת שלא להחזירן. **בקשו הלואות מפני** שידעו, כי הלואות ניתנות בסכומים יותר גדולים מסכום הניתן לשם תמיכה. כך קבלו רבים סכומים **מאת ועד** הצירים מן הסכומים ושל „קרן ההכנה", **ולא החזירו.** וקשה היה הדבר להרגיל את האנשים **לערבות בטוחה**, להבטיח את תשלום ההלואות. **המועצה צריכה היתה** לדרוש, מאת הפונים בבקשות להלואות, **ידיעות לאיזו** צרכים יצאו הסכומים, ולדברים בלתי־כלכליים, **כמו מקרי** מחלה, נשואין וכדומה, ניתנו רק **במקרים יוצאים מן** הכלל. השתדלו, ששכומי ההלואות **יצאו לשם תקונים** עיקריים בחיי הכלכלה, באופן **שהסכומים ינדילו את** כחות האנשים הנלחמים על קיומם **עד כדי לצאת אל** המרחב. ואם האנשים היו ראויים **על־פי מצבם ואופן** עסקיהם לפנות אל הבאנק או אפילו **להיות חברים** ל„הלואה וחסכון", אזי דחו את בקשותיהם **ולא נתנו להם** ליהנות מקופת המלוה. באופן זה אפשר להרחיק מעל קופות המלוה אותם החונים, השואפים לקבל **הלואות על־** מנת שלא להחזיר, הלואות־תמיכות. **אלה צריכים ללכת** למקומם הראוי להם — לועד הסיוע, **לקופת הצדקה. כי** גם לקוחות המלוה מקבלים את הלואותיהם **על־פי ערבות**

מיבי, מתרוממות מדי פעם בפעם ידיו, ופרושות הן נכחו וממשמשות ומגששות באפלה זו, כאילו רוצות לתפוש מה, להאחז במשהו — אך מדי פעם בפעם מתעצמים ומתכווצים האגרופים, כשהאצבעות הובקות חלל ריק...

ובכה הוא הולך, הלוך ופסוע לקראת „יום המות המאיר"...

ויש שאחרי קראי ביצירותיו של גנסין ואני רואה אחר־כך אותה המצבה הדלה שהציבה לו ספרותנו — מתכוון אני לקובץ „הצדה" שיצא לזכרו — קורא את כל אלה הקינות או המאמרים הצנומים והתערכות התשופות, שמלבד הרשימה של ברנר, הנוקבת באכזריותה והמגלה לנו הרבה מאד מנשמותיהם של שני הסופרים הללו יחד, הם כולם אינם מגלים ואפילו אינם מסבירים את גנסין כהוגן, כי במה נחשב כל זה לעומת כל אותו „אפס החיים" הגדול האיום והמאיים ,העריץ והשומם שגלה לנו גנסין זה בספרותנו, — כשאני קורא את כל אלה, הריני מהרהר:

לא נבונים דברי אלה האומרים, שגנסין מת טרם זמנו: לא מת הוא טרם זמנו, כי־אם נולד ויצר טרם זמנו... עוד לא איכשר דרא... עוד לא היה דורו מוכשר, כנראה, להבינו הבנה חודרת, ממשית. ואם בכל זאת נמצאו עוד רבים שיצירותיו של גנסין היו מטילות עליהם מעין אימה מסירה, מעין „פחד אמנותי" נסתר — הרי זה בא בעיקר, כמו שאומר **פרידמאן**, „על־ידי מגע נפש בנפש"... בבחינת: „כד איהו לא חזי — מזליה חזי"...

ובשבא, למשל, שניאור ומתנצל לפנינו על דבריו הקלושים והחוורים „שלא לשכאלה זכה גנסין האדם וגנסין **הכשרון**" — „ומציג אני" — אומר הוא „לחברי המת אותו **שבר־הקרש** הדל עם האותיות הגסות הכתובות בחטופין, שמעמידים בו ביום על קבר רענן בתור ציון ולא יותר, אך ורק שלא יחליפוהו בקבר אחר, ציון עד שתגמר מצבת־השיש בבית־הפסול **של האמן**".

ומצבת־שיש זו אינה מוצגה לעת עתה, לפי דבריו, **מפני**: „שהמו"ל מאיץ, המסדר מתכה, האמן עצל וכו'..."

לא ולא, שניאור, לא זוהי הסבה! **אם שבר־הקרש הזה** עודנו עוד על קברו של גנסין — הרי זה רק מפני **שיקר מאד** הוא, כנראה, אותו השיש של אותה המצבה הראויה **לו, וידו** של דורו הדל לא השיגה עדיין למצבה יקרה זו!...

אבל כי יוסר סוף־כל־סוף שבר־הקרש הדל הזה, **כי ספרותנו** עוד תציג על קברו אותה מצבת־השיש הדקה והתמובה **שכשרונו** ונשמתו של אורי ניסן גנסין מחכים לה; כי **עוד יוספו לגלות,** להבין ולהעריך כראוי את כל עומק כשרונו **והוד אישיותו** — בזה נוכל להיות בטוחים.

בטוחה, על־פי שטר־חוב כתוב וחתום כדת, משלמים מס גושפנקה, קובעים להם זמני תשלומין, וגם הנהינו תשלום לא גדול בעד קומיסיון, אם ההלואה היא מסחרית וגדולה לפי הערך. אין לקומיסיון זו ערך מיוחד של הכנסה, אבל יש בו מן הערך צבורי־חנוכי, למען ידעו הלקוחות, שאין לפניהם קופה של צדקה, כי־אם מוסד הלואות. הקומיסיון הוא רק מרה של מעבר למדרגה אחרת, למדרגה של רבית קבועה בלי הבדל בין הלקוחות, אשר תוכל בהמשך הזמן גם לכלכל את הוצאות המלוה, ולא יצטרך עוד לתקציבו של ועד הסיוע להחזקתו, להוצאות משרד.

מוסד לקרדיטים פעוטים, אם הוא רק מסודר כהוגן ואיננו מסור בידי גבאים מן המין הידוע של עוסקים במצוות בארץ־ישראל, — יכול למלא תפקידים חשובים, בעיקר במקרים יוצאים מן הכלל. הנה החורף העבר הביא על ירושלים מכת שלג, ובתים רבים נהרסו, ובעליהם היו זקוקים לסכומים לא קטנים להקים את ההריסות. ובימי הפסח הלא הגיעונו ימי הפרעות הידועים. נגועי השלג והפרעות פנו בהמוניהם לקופת הסיוע, אבל החלט, כי העזרה הנחוצה לאלה שסבלו תנתן להם בתור הלואות. נגועי השלג המה בעלי־בתים כולם, אנשים שיש להם רכוש דלא ניידי, שמחירו עלה בזמן הזה, ואנשים כאלה, אפילו אם קרם אסון, אינם עוד צריכים לרדת למדרגת מקבלים; המה צריכים ויכולים להחזיר ברבות הימים את סכומי ההלואות. ובנוגע לנגועי הפרעות, הלא היינו בטוחים, — וזה גם נתקיים, — כי יקבלו הניזוקים את הפסדיהם מאת הממשלה, שהיא חייבת בשמירת הסדרים ואחריות הפרעות עליה; ולא יקבלו הניזוקים את הפסדם פעמים.

(המשך יבוא).

ירושלים.

אַחֲרֵי נֶשֶׁף

מאת

יצחק קצנלסון.

הִתְזַכְּרִי אֶת הָאִישׁ הַנֶּחְמָד וְהַנָּעִים
בֶּן הָאַרְבָּעִים,
שֶׁהָיָה פֹּה אִתָּנוּ אֶתְמוֹל
עַל הַמִּשְׁתֶּה,
הוּא וְאִשְׁתּוֹ?

וּבְלֶכְתּוֹ מַעֲרָנוֹת וּשְׁלוּב זְרוֹעַ עִמָּהּ
וּמְחַיֵּךְ קִמְעָא—,
סוֹד כָּמוּס אָז לָךְ אֲעִירִים
בִּלְחִישָׁה:
—אֵין הוּא אוֹהֵב אֶת הָאִשָּׁה.

וּבְקַחְתּוֹ הַתַּפּוּחַ מִתּוֹךְ הַקְּעָרָה
וְהִגִּישׁוֹ בִּצְחוֹק קַל עַל יָדָהּ—,
הִתְזַכְּרִי יְקָרָה,
קָרָאתִי לָךְ בַּחֲשָׁאי:—עַכְשָׁו
עַל אוֹדוֹת נַעֲרָה אַחֶרֶת יַחְשֹׁב...

וְכַאֲשֶׁר הִסְתּוֹבְבוּ בְּמַעְגַּל הַמְּחוֹלוֹת,
בְּאוֹר הַמְּנוֹרָה,—
הָיָה מְרַקֵּד וְשָׁר בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת,
וַאֲנִי לָךְ לוֹחֵשׁ חֶרֶשׁ:— רְאִי,
בְּזֶה הָרֶגַע הֶחְלִיט דָּבָר נוֹרָא.

וּבְצֵאתָם— וְשַׁחַר חִוֵּר עָלָה כְּבָר בְּצֵאתָם:
בַּפֶּתַח עוֹד בֵּרְכוּנוּ בְּשָׁלוֹם רָב,
וְיַחַד, יַחַד שָׁבוּ לְבֵיתָם;
הִיא מְעִילָהּ פָּשְׁטָה בַּפְּרוֹזְדוֹר וּבָאָה לַטְּרַקְלִין
וְהוּא בַּפְּרוֹזְדוֹר נִשְׁאַר וְנִתְלָה בָּו.

נִסָּיוֹן שֶׁל צְעִירִים

(„ארץ", מאסף לספרות יפה ולבקורת, היוצאת „ארץ" באודיסה. תרע"ם).

מאת

מ. פ י י נ ש ט י י ן.

יפה עשו הסופרים העברים הצעירים הנדחים באודיסה בנסיון, אשר נסו, להכניס מיצירות־עטם במאסף מיוחד ולברוא על־ידי כך כלי־מבטא כל־שהוא לכל החדש ההולך ומתהוה בספרותנו. עד עתה רגילים היינו לראות בראש עתונינו ומאספינו מעטי־המספר רק את אלה מסופרינו, אשר הספיקו בעשרות השנים האחרונות לקנות להם שמות של „אבות שיטות", של „יוצרי זרמים" וכדומה, וביניהם לפעמים גם שמות של צעירים חדשים מן החדשים, צפיפים יהודיים מקיצר המצע, ומחיירים לאיר „שבע השמשות" של בעלי השם, עד כי לקה אורם הצנוע. והיה כאן צער זה של עולי־ימים, אשר קומתם לא צמחה עדיין, המידמנים בתוך קהל אנשי־מדות, שמובשים בגובה־קומתם את אוירו של עולם ומאפילים על קטני־הקומה העליבים העומדים מאחוריהם, עומדים ומזדקפים לרגעים על ראשי אצבעותיהם, נושאים ראש להציץ מעבר לכתפים הגבוהות ולהראות לעין, אולם מתיגעים מתוך עמידה על ראשי אצבעות רגליהם, מורידים ראשם הקודר ומשתמטים ביאושם מתוך אותה החבורה. וכך היה הדבר הולך וחוזר חלילה, אלמלא הרגישו אותם הצעירים, כי צריך להקהיל „קהל" מיוחד משלהם, קהל שוי־קומה פחות או יותר, שכל יחיד ויחיד יהא נראה מתוכו ולא יהיה חבוי מאחורי גבו של חברו. הרגישו והוציאו את המאסף „ארץ".

ומזלם של סופרים צעירים גרם גם פה לקפח מעט את פרי־רוחם ולא נתן למאספם לצאת מתוקן ומצוחצח בחיצוניותו כראוי לצעירים, אשר שירת־יופי ברכבם. מזלם זה גרם להם להמצא באותה שעה דוקא באודיסה המדולדלת ולהדפיס את קובצם „בבית־הדפוס הנהרס והרעוע". אולם בוא וראה כמה גדול כחם של צעירים אלה, אשר לא נכנעו לתנאים הקשים, ומי יודע אם לא הקדישו את פרוטתם האחרונה רק למען השמיע את קולם ולבשר את כניסתם לספרותנו. עקשנות זו ומסירות־נפש זו מי יתן והיו גם לסופרים הצעירים פה באמריקה, אשר „תנאים קשים" הם לנפם רק צירוף־מלים לקוח מתוך כפרים.

המאסף נפתח בשני שירים בפרוזה, שירי „יקר ותפארת" לאברהם מאפו, כתובים על־ידי שלמה צמח וא. שטיינמאן. עוד שירים בפרוזה מעין אלה נמצאים בתוך הקובץ, מוקדשים למיכ"ל, לברדיצבסקי, לפרישמן, לברנר, לשופמן ולגנסין. האם שירי־הודיה של תלמידים לרבותיהם הם אלה? אחת היא. אבל כמעט כולם כתובים בסגנון כה מליצי, כה כבד־תנועה וחסר־תוכן, עד שנדמה לך, כי את קול תקופת ההשכלה אתה שומע. ומה ראו שטיינמאן וצמח, המתקוממים במקומות אחרים במאסף נגד הסדרים המקובלים בספרותנו ונגד „עבותות ההוי", לבוא ולהעתיר עלינו מליצותיהם חסרות־הטעם. כמו להסיר עבותות ונסתבכו עוד יותר בתוכן. הוא הדין גם עם הפרקים הראשונים של „מספר הגלגולים" אשר לא. שטיינמאן. אתה קורא וכאילו הנך שוקע בפחתי שלג וקשה לך להרים רגל, קשה לזוז ממקומך. ואם חס אתה על כבודו של הסופר ואינך מפסיק באמצע הקריאה, הרי מובטח לך, כי הקריאה עד גמירה תעלה לך ביגיעת נפש.

ו„מעשה ילדות" הן הקריאות התכופות: „אָמֵן אני!" עמד שניאור שלנו וקרא פעם, גם כן שלא מתוך מחשבה תחילה, אלא מתוך גאות ילד בפני חבריו: „עז פנים אָנֹכִי!" והרי לך קהל משוררים וסופרים צעירים תוקעים בשופרותיהם גם הם: „אָמֵן אָנֹכִי!" „קדוש אני!" וכו'. יניחו הסופרים והמשוררים את יצירותיהם לקוראים, אשר למענם נוצרו, והם, הקוראים, ישפטו מעצמם מי מהם הוא „קדוש" ומי מהם הוא „אָמֵן". יפה הוא שטיינמאן, בשעה שהוא נחלץ מכבלי המליצות ומתחיל לדבר אלינו בלשון בני־אדם, כמו בפרקים האחרונים של „מספר הגלגולים" ובמאמרו „לבושים". כאן רואים אנחנו את שטיינמאן האדם הכואב ומפרפר מתוך יסורי העולם ועינויי העם. יש שאתה חש בשעת קריאתך זו, כי איזמל חותך בנשמתך ודמך שותת — וגדול הכאב.

הספור של ש. צמח „המראה" — ספור בלי תביעות יתירות. פרכוסי־לב ותנועות חן קלות מורגשים בכל הספור. הריבה הצרפתית מאדילין היא באמת מושכת את הלב, אך צר לי על הסופר, שספור זה הוא, כנראה, פרק מזכרונותיו, שהיה רציני יותר מדי ולא הבין את נפש הצרפתית השובבה. אלמלא רצינות זו הלא לא היה „מציץ ונפגע".

י. ל. טויבמאן הוא, כמדומני, פנים חדשות בספרותנו. הציור הקצר שלו „נגינותי" מעיד על כשרון פיוטי עגום. ניצוצות פחים־כחולים של געגועים צנועים מבריקים לרגעים בציור זה. אולם חסרים בו השכלול והשלמות, ו„הפוסר" מבליט פה ושם את פניו הקשים והזעומים.

הספור היותר יפה בקובץ הוא „העץ" מאת ג'ורג' רודנבך, מתורגם על־ידי מ. חריזמן, אתה מוצא כאן שפע־ספורי ועושר־הפשרון: האי הנדח, עטוף שלות־הקדומים ותום הדורות שעברו, שהיה מנצנץ תמיד בברק שמלות הפאר של בנותיו, שמלות לפי הגזרה העתיקה, והיה הולם תמיד בחיק יעריו ושדותיו, באין דאגה וצללים, התחלחל פתאום לקול־זעם של גרזנים וכשילים של „בני־הנכר", אשר באו לסול כאן „מסילת ברזל" ו„לגאול" את האי מבדידותו. ומה הביאו אתם בני־הנכר האלה? שנאה וזמה ויאוש ואבוד־עצמו — כל פרי הארס של הציביליזאציה. הברזל גורר חלודה; ואָמנם עולה חלודה על החיים האידיליים של האי: האהבה נטמאת, הבחורים שמים קץ לחייהם מתוך יאוש, ועץ האהבה נהפך לעץ המות. לבסוף שורפים בני־האי בחמתם את העץ, באמונתם, שעל־ידי כך יבערו את הרעה מקרבם. עטרת־תפארתו של העץ — אמירו וענפיו עולים בעשן,

אך הגזע מתחרך רק מעט ונשאר עירום ועריה כמו האי, אשר הדרת־חייו ניטלה ממנו. נצחה הציביליזאציה.

הספור הוא יפה וגם מתורגם נאה, אולם אני מערער בכלל על הדפסת תרגומים במאסף שהוקדש לסופרים צעירים. בקובץ כזה אין מקום להתפתחות כשרונות במלאכת התרגום, כי־אם ליצירות מקוריות, שרק על־ידיהן תתעשר ספרותנו.

חלק השירים של ה„ארץ" אינו עשיר ביותר. וגם פה עולים, גם בכמותם וגם באיכותם, השירים המתורגמים על המקוריים. ואני נוטל לי רשות להקשות ולשאול כאן: האם מלא באמת הקובץ את תעודתו: „לרכז את רוב הסופרים הצעירים ולהבליט בו את דרכיה ושאיפותיה של ספרותנו הצעירה"? לא מיניה ולא מקצתיה. ואמנם הרגישה בזה גם המערכת עצמה והוסיפה בהקדמתה: „לדאבוננו הרב, מפני המאורעות הפוליטיים, לא עלה בידינו לבצע את מחשבתנו במלואה". ב מ ל ו א ה? כמדומני, שגם לא במקצתה. ואיני יודע למה נחפזו העורכים בהוצאת מאספם ולא חכו לשעה יותר נוחה. ויא עיד, אלא שסבור אני, כי הסופרים המשתתפים כאן, הדפיסו בהוצאות ספרותיות אחרות יצירות יותר יפות מאלה, שהכניסו בקובצם זה שלהם. ולהוציא מאסף מיוחד לשם כנוס הזבורית, ובכל אופן לא את המובחר, הרי היא לא לכבוד לסופרים הצעירים, וגם עון אשר לא יכופר להם.

מה ראתה המערכת, שהכניסה בקובץ את שירי יעקב פיכמאן? האם גם פיכמאן בצעירים? הלא משוררנו זה ידוע לנו מכבר הימים על תוגתו הרכה, על שירתו מתוך נמנום־עינים ולב אחוז בקסם צלילים חרישים וכהים.

שירי אביגדור פייארשטיין, יש בהם אמנם מקוריות־הצורה, אולם רפיון־הבטוי המתגלגל לפעמים בחרוזים ישנים וכבדים ובמליצות הדישות וצורמית אוזן מאפיל על מקוריות זו. צער הנפש הטהורה אשר נטמאה מרחף בשיריו. מארת־שממון רובצת על מפתן לבו וכל המציין נפגע במארה זו, ושוב אין לו תקנה:

כל דמעה עלמותית לדם בי תתאדם,
והד נפש אוהבת המבכה את בוגדה
בקינת חורבנו של לבי אקדם.

אך אוי לי: על ספי שם מארה לוהטת,
מארת לב יתומה, המובסה בדמי,
מארה מרעלת, נוקמת, מבטת.

(מארת מפתני)

אבל שורות כמו אלה:

זע־זע־זע — הוי אמי, הוי, סבי! —
הוי אלי, אדוני!

(בלי הספד ותכריכין).

או:

קרקרי כסימית מזיע

(הנ"ל)

שורות אלה מנוחכות הן. יפים ולייריים הם השירים שלו „רק לרגע" ו„סודך" המהלכים עליך מצב־נפש כואב, ואתה שומע בהם את שיר המסתורין של השממון.

קלות־העט אנו מוצאים בשירי י. קרני. אולם זו מעידה כאן רק על חוסר־התנגשות של מכשירי־הבטוי עם הנכסים הרוחניים שלו שאינם מרובים. במקום שאוצרות הרוח מרובים הם באמת צריכים „מפתחות" מ„מפתחות" שונים כדי לפתוח אותם ולהוציא את גנזיהם לאור עולם. ואשרי המשורר שצרור „מפתחותיו" הוא גדול יותר, והוא צריך לכוון תמיד „מפתחות" חדשים לאוצרותיו החתומים. זה לא נראה כלל בשירי י. קרני. אוצרו נפתח על נקלה ומפתחו פשוט. הוא מדבר לרוב ואינו שר. הולך לו על מישור ואין מכשול. אין גובה בשיריו ואין, כמדומני, גם שאיפה להעפיל ההרה. ודרך שירתו היא כמסילת־ברזל חד־גונית: אותם פסי־הברזל, אותן קורות־העץ המשחירות ואותן אבני־החצץ השחומות.

טרקלין יש בצל הלילה
אך הדופקים רבו,
יש שנכנסו טרקלינה,
יש לדרכם שבו.

אך גם יש באמצע הדרכים
עומדים ומשתאים:
האחרנו זמן הכניסה
אם הקדמנו באים?

י. קרני הוא בלי ספק אחד מאלה שלא נכנסו אל הטרקלין וגם יראו „לדפוק". הוא מן העומדים באמצע דרכים משתאים רגע, מניעים ידם לאות בטול מתוך חולשה וחוזרים בדרך אשר באו בה.

עד כאן שירים מקוריים.

השירים האחרים של המשורר ההונגרי אדי אנדרה, שתורגמו על־ידי א. פייארשטיין, מעידים על רוב־כשרון מעורב באמביציה דיקאדנטית. לא מקרה הוא שפייארשטיין תרגם אותם, כי כמעט בת־שירה אחת למשורר ההונגרי ולהמתרגם — שירת ההתפטרות מן החיים ואהבת־הכמישה:

אני שארו של המות אני,
אהבתי האהבה הנובלת בשלכת.
אהבתי לנשק את הנכון
כבר ללכת.

(שארו של מות)

או:

אנחנו המאחרים בכל עת ובכל שעה.
המאחרים התמימות יבר מין משרה.
כל מנוחה, כל אושר, כל מחוז והנאה —
אנחנו המאחרים בכל עת ובכל שעה

(המאחרים).

אותו רגש ההתפטרות וכמעט אותה הצורה אנו מוצאים גם בשיריו המקוריים של פייארשטיין, אלא שברק־היאוש, אם הורשה להשתמש בבטוי כזה, חסר בהם.

והשירים האחרים של המשורר הצרפתי אנדרי שנייה, המתורגמים על־ידי י. קרני, רוח הריבולוציה הצרפתית מנשבת מהם. כמה מזעזע הוא שירו של שנייה, שהיה, כנראה, גם אחרון־שיריו, אשר כתב בבית־האסורים ערב עלותו לגרדום:

בקרן אור אחרונה ובאחרון הזפיר,
מהרידים אנו את אור היום הגוסס —
אל מול גרדומי עתה עוד אנסה שיר.
אפשר עוד מעט ודמי שותת...

וכל זה הלא הולך וחוזר. יותר ממאה ושלשים שנה עברו מאז והגרדום עודנו גרדום — וחירות אין.

בין יתר המאמרים ראוי ביחוד להתעכב על מאמרו של ש. צמח „בעבותות ההוי", כי רק בו מתגלה במקצת השאיפה המיוחדת הנזכרת בהקדמה, והיא להשתחרר מעבותות הדוגמה הספרותית של מנדלי מוכר־ספרים, שעשתה, לפי דברי המחבר, שמות בספרות הספורית שלנו. מנדלי, אומר ש. צמח, איננו ההבעה המקורית של הרוח היוצרת העברית. הוא צייר רק את החיים, אשר בהם היו נתונים אחינו ברוסיה ובפולניה ומשום כך אינו יכול לשמש בית־מדרש לספרותנו הצעירה. אמת, כי „יצירות מנדלי הן הנסיובה אשר זרקו בדם ספרותנו, למען הצילה ממחלת המליצה, אשר תקפה אותה וחזקה עליה. וודאי מעשה זה כביר הוא, מעשה לדורות. אפס מה שלא נסלח לו (למנדלי) לעולם, הוא, כי בהפיחו על האבק המכסה את התקופה הקודמת לו, עשה את מלאכתו בפה מלא ויפריח ממנה גם את נשמתה". המציאות המאוסה מצאה בכתבי מנדלי את תקונה, אך הנפש פרחה ואיננה. וכך רואה אתה בספוריו של מנדלי אנשים־בהמות אשר לא יופי להם ולא רגש. בשיטתו של מנדלי הלכו גם ביאליק ובן־ציון בספוריהם ו„ברקוביץ המשיך את הדרך הכבושה ולא הרגיש, כי חוזר הוא לאחור", ושלשתם אבדו את נשמתם ויצרו ספרות ספורית, אשר „מלבד עושר הלשון אינם מעשירים ומפרים דבר". ועל כולם „ה ג י ו נ י" היה בהתנוונותו י. ד. ברקוביץ, שנבלע בזרמה של ספרות המנהגים עד שאין ביכלתנו להכיר את פרצופו: השליך אחרי גוו את ספוריו והתמכר מכל וכל לתרגם כתבי שלום־עליכם לעברית". העיקר היה כאן הרדיפה אחרי „המבטא המגושם" ולא אחרי „הרעיון הפיוטי, התמונות הדמיוניות וההברה הפנימית". הדוגמה הספרותית של מנדלי היא היא שגרמה לרזון ולבצורת בספרותנו הספורית. כך טוען צמח ויש לשים לב לדבריו. כי „מגפת הנוסחה" פשטה ברבים ממנו, ממנדלי ועד עתה, דבר זה אינו טעון הוכחה, מי שעיניו בראשו רואה סימני מחלה זו על כל פסיעה ופסיעה. אולם שמחלת־הנוסחה היתה בעוכרי ספרותנו הספורית, דעה זו צריך להרהר אחריה. הסופר בעל־הכשרון ובעל־הנפש אינו הולך בדרך הסלולה, אלא כובש לו את דרכו שלו, כי על כן בעל־כשרון הוא. הכשרון האמתי אינו סובל עול ואם ניתן עליו הוא משברו בהזדמנות ראשונה, וברנר ושופמן יוכיחו. אך מי שנכנע לעול, מושך בו ואינו מוחה, ספק אם בעל־כשרון אמתי הוא ואם הספרות מרויחה הרבה על־ידו.

המאמר „לבושים" אשר לא. שטיינמאן הוא קטעי רעיונות פיוטיים על יוצרים ויצירה ממינים וממדרגות שונים. אין בו אותו „כובד־התנועה" שב„ספר הגלגולים" שלו והוא נקרא בעונג רב.

בסוף המאסף באים גם ספור בשם „בכרם" מאת ז. רוזנטל, ומאמרים קצרים ורשימות מעניני היום כתובים על־ידי א. עפשטיין, ש. בהריה, י. קרני, א. ש., צ. וואסילבסקי, ש. צמח, מ. חריזמן, א. בן־מאיר, אלף, וא. שטיינמן.

זהו הנסיון הראשון של הסופרים הצעירים לברוא בימה קטנה לעצמם, נסיון שהצליח רק במקצת מפני התנאים הקשים ומפני החפזון. אך אין ספק, כי נסיון זה יהיה התחלה לבנין בימה עברית לסופרים צעירים, אשר דבר אלהים בפיהם, בימה אשר תהיה לכבוד ולתפארת לספרותנו.

חַג הַיּוֹבֵל שֶׁל הֶנְרִיֶּטָה סוֹלְד

בחודש העבר נערך בירושלים חג היובל של הגברת הנריטה סולד למלאת ששים שנה לימי חיה, בנוכחות הנציב העליון ורעיתו, מר נורמאן בנטביטש ומשפחתו, מר מ. אוסישקין, דוד ילין, פ. רוטנברג, ד"ר סולו פול, פרידלאנד, כל רופאי „הדסה" ומשפחותיהם, ה„אחיות", ראשי המחלקות של הפקידים, חברות הועד של האחיות, התלמידות ועוד.

חג צנוע היה, חג משפחתי כמעט, והפתעה נעימה לגברת סולד, שהוכנה לה על־ידי חבר אנשים מוקיריה וממעריציה. אחר כלות הסעודה פתחה העלמה מרת בנטביטש את הנשף במנגינותיה הנפלאות על הנבל, בלוית אחותה על הפסנתר. על־פי הזמנת המנהל ד"ר י. מ. רובינוב הקריא מר י. קרניאל אדריסה בשם אגודת פקידי „הדסה". מתנות רבות ויקרות הוגשו לגברת סולד ובתוכן גם תעודה מקבוצת רופאים, אחיות ופקידי „הדסה" שרשמו את שמה לזכרון בספר־הזהב. תעודה זו נמסרה על־ידי מר קצנלסון, אחד מפקידי הקעמצ"א בלוית דברים אחדים. הגברת שפרה חייקין הקריאה אף היא אדריסה קצרה בשם תלמידות בית־הספר לאחיות.

הגברת סולד הודתה לכולם במלים קצרות ובדברים היוצאים מן הלב על כל הכבוד שהנחילוה הפעם. כלת הנשף, למרות ששים שנותיה, נראתה כעלמה צעירה ברוחה הרענן. מצב רוח של התרוממות הנפש, של חמימות הלב ואינטימיות אמתית שרר בין הנאספים בכל זמן הנשף הזה: שירים ומנגינות יקודים יפים, ממתקים ומגדנות ולאחרונה — שירת „התקוה".

וזה נוסח האדריסה, שהוגשה בשם אגודת פקידי „הדסה". בעריכת וחתימת יושב־הראש ש. רפאלי והמזכיר י. קרניאל:

לכבוד הגברת הנריטה סולד, ירושלים.

גברת מאד נעלה! חג היובל הזה, שאנו חוגגים היום לכבוד מלאת ששים שנה לימי חייך, לא חג „הדסה" הוא בלבד, כי־אם חג לכל הישוב העברי שלנו; וביום הגדול הזה הננו מתרשים להגיש לכבודה, בשם אגודת פקידי „הדסה" בארץ־ישראל, את רחשי לבנו ולספר בזה אך מקצת שבחיה בפנית:

זה עשרות שנים מתנוסס לגאון ולתפארת שמה הטוב אשר עשתה לה בעבודתה על הרי ישראל. היא הראתה לדעת, כי

מוכנה ומזומנת הנה להקריב באמת את כל חייה על מזבח אהבתה לירושלים, ואת כל כחותיה למען ציון משאת נפשה, ותהי לאות ולמופת לבנות ציון. מעתה לא יקרא עוד שמה סולד, כי־אם „סולת" של בנות ציון העדינות.

עוד לפני עשרים ושבע שנים נמנתה למזכירה בחברת ההוצאה הספרותית הישראלית באמריקה „דזשואיש פּובליקיישן סוסייטי אָוו אמריקה" ומעטה, עט סופר מהיר, יצאו התרגומים הידועים של ספר דרמשטטר על התלמוד וספר לצרוס על האתיקה של היהדות, וביחוד הספר השנתי המפורסם. הודות למאמריה החשובים והרבים שנתפרסמו בעתונות האמריקנית על היהדות, רכשה לה שם לתהלה בספרותנו היהודית.

ולא רק סופרת, כי־אם גם עסקנית צבורית מצוינת; לא רק רפואת הנפש, כי־אם גם וביחוד רפואת הגוף של עם ישראל; עוד לפני שלש־עשרה שנה בערך עלתה לראות את ארצנו הקדושה וראתה בעיניה, כי „כל ראש לחלי וכל לבב דוי" ותשאל: הצרי אין בגלעד, אם אין רופא שם? מדוע לא עלתה ארוכת בת־עמי? ובשובה לאמריקה עוררה לתחיה את אגודת „הדסה" שנוסדה על־ידי בנות ציון העדינות לעזרת יולדות עניות בירושלים, והודות לכשרונותיה בפה ובכתב, הודות לאהבתה היוקדת בלבה כיקוד אש להבה, יכלה גם עשתה, והעלתה ארוכה לבת־עמה ותמחה דמעה מעיני מאות ואלפים חולים יהודים ולא־יהודים, המקבלים יום־יום עזרה רפואית ב„הדסה" מדן ועד באר־שבע.

וכל אלה עשתה בלי רעש ובלי רעם, לא לכבודה ולא לכבוד בית אבא, לא על־מנת לקבל פרס, כי־אם למען ציון וכבודה. ולא רק נאה דורשת, כי־אם גם נאה מקיימת: הפעם עלתה לציון לא לו־אותה בלבד, כי־אם לעבוד ולפעול על הרי ציון, ואנחנו שזכינו לעבוד במחיצתה יודעים אנו לערוך את גודל עבודתה הצנועה, את עדינות נשמתה האידיאלית־לאומית במלוא מובן המלה, ואת יחסה המלבב והישר לכל דבר טוב ומועיל ולכל עוזריה בעבודה.

וכנזר זהב לכל פעולותיה הוא — יחסה הטוב לשפתנו העברית, שרכשה לה מקום חשוב במשרדינו מיום באה לעבוד עמנו.

וכל אלה עברו לה בירושה מאביה המנוח הרב הד"ר בנימין סולד ע"ה מבאלטימור, אחד משרידי הדור הישן — „ברתא כרעא דאבוה".

וזאת הברכה שאנו מובילים לך, גברת מאד יקרה, ביום הנכבד לך ולנו, שהבוחר בציון יחדש כנשר נעוריך ויתן לך חיים ארוכים ויחזק כחך לעבוד עבודתך על שדה התחיה בארץ־ישראל, ותזכי לראות ברכה במוסד היקר לבולנו שירית את אבן־פנתו, אבן הראשה, וכן גם בכל פעולותיך הטובות והנכבדות בארץ.

(„דואר היום").

חֲגִיגַת הַיּוֹבֵל שֶׁל א. ח. רוֹזֶנְבֶּרג

כשמונה מאות איש מלאו במוצאי־שבת העברה, 22 לדצמבר, את האולם הגדול במלון „ברודביי סנטראל", ניו־יורק, בבואם לחוג את חג יובל השמונים של החכם העברי א. ח. רוזנברג, מחבר האנציקלופדיה התנ"כית „אוצר השמות". הקהל היה מנומר והיה בא־כחו נאמן של הזרמים השונים ביהדות הניו־יורקית מרובת הגוונים. יחד עם חתן היובל ישבו אל שלחן אחד: רבנים אורתודוכסיים מפורסמים — ביניהם: הגאון התלמודי המודרני, ד"ר הלר — ה„רבי" של חסידי מאלנו בניו־יורק, הרב מאיר ברלין, ראובן בריינין — שני האחרונים היו חברים בועד שהכין את החגיגה — ועוד אישיות אחדות, שכל אחת נחשבת כבאות־כח של איזה זרם או מפלגה ביהדות האמריקאית. רבוי הגווניות היה טבוע גם על מאות הנאספים שהיו מסובים אל שלחנות רבים בכל רחבי האולם. ביניהם: „משכילים" עברים אמריקאיים מן המפוס הישן, עברים צעירים באירגה אגודית עברית, רבנים, תלמידי ישיבות ובתי־מדרש רמניים, עסקנים צבוריים, סופרים ועתונאים יעוד. במובן זה היתה החגיגה הזאת מיוחדת במינה. היא משכה אליה את כל אלה המחבבים והמוקירים את הספר העברי והספרות העברית.

מר ליאון קאמייקו, יושב־הראש של הועד המכין, פתח את החגיגה בנאום קצר והציג את הרב מאיר ברלין בתור יושב־הראש של הנשף. נאמו: יושב־הראש, ראובן בריינין, הרב יעקב לוינסון, ד"ר מ. וואקסמאן, ד"ר ב. דראכמאן, הרב מרדכי אהרן קאפלאן, המטיף הלאומי צבי מאסליאנסקי, הרב פלייש־מאן, שרה פייגה פונר, העורך־דין אברהם שומר, מ. יופסון בשם „אחיעבר") ועוד.

ראובן בריינין נאם פעמים. בנאומו הראשון תאר את תכונתו של חתן היובל בתור אחד הסופרים הצנועים, שעסק כל ימיו בספרות העברית לשמה, והעריך בקוים כלליים את ערכו הספרותי והמדעי של „אוצר השמות", וכן הזכיר להעברים את חובתם בנוגע להוצאתו השלמה של הספר. עם סוף החגיגה נשא בריינין נאום של ברכה לסופר העברי הישיש בשם „אגודת הסופרים העברים באמריקה".

מאסליאנסקי מסר זכרונות מעניינים אדות חתן היובל בקשר עם חיוו הפרטיים (מר רוזנברג בהיותו „רב רשמי" בפינסק הכיר בכשרונותיו המקוריים של מאסליאנסקי וקרב אותו בתור מורה עברי ועזר להתפתחותו הרוחנית). אחר־כך עורר בדברים חמים את הנאספים לנדב לקרן ה„אוצר". הקהל נענה. נקבץ כ־1,500 דולארים. בין הנדבות הגדולות ישנן: מאתים דולארים מאת ש. לאמפורט ומאה מאה דולארים מאת ליאון קאמייקו, א. שמרלר וישראל מ"ץ.

יושב־הראש עזר על־יד מאסליאנסקי בקבוץ הכספים וכן הצליח להשפיע על הקהל, שמלבד כסף תרומתם לקרן ה„אוצר" יחתמו על כל חלקי ה„אוצר" וישלמו את מחירם השלם במוקדם שבעה חלקים כבר יצאו לאור ושלשת החלקים האחרונים יצאו בקרוב).

החזנים המפורסמים והחביבי הקהל ר' יוסף רוזנבלאט ור' זיידל רובנר שעשעו את הקהל בנגוניהם המקוריים.

מר ק. נ. שאפיר, גזבר „ועד האוצר" ואחד העסקנים החרוצים במפעל זה מסר דין־וחשבון מכל ההכנסות וההוצאות עד עריכת הנשף. לאחרונה מסר ד"ר מ. רובינסון לחתן היובל בשם הועד גביע של כסף, בתור תשורה ואות הכרה בעד עבודתו הספרותית.

בכלל היתה החגיגה מוצלחת והשאירה רושם נעים על כל הנאספים. החגיגה נגמרה בשירת „התקוה"

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמריקה.

— לשאלת ההגירה. למרות, או אפשר מפני, שהסינאט אינו מהיר בל־כך לחרוץ את משפטו לטובת ההצעה הידועה של דז'ונסון, כבר נעשה ב„קונגרס" צעד חדש בענין הגבלת ההגירה.

ה„ועד לענינים חיצוניים" הוה את דעתו ביום 24 לינואר־ בעד הצעת החוק של ציר הקונגרס ממיניסוטו, ניוטון, הדורשת, כי שיטת תעודות־המסע ויתר הגבלות ההגירה שהונהגו במשך זמן המלחמה תשארנה עד 1 לולי 1922. הועד יכניס עכשיו ריקומנדאציה אל „בית הנבחרים", שההצעה הזאת תתקבל. (אלמלא הצעה זו עומדים חוקי ההגבלה אלה להבטל מאליהם ביום 1 למארץ 1921).

— בית הנבחרים אשר סכום של 60,000 דולארים בעד התוצאה לפעולות של שיטת תעודות המסע למהגרים. הסכום הזה עולה ב־200,000 דולארים על הסכום שנקצב לתכלית זו בשנה העברה. אמנם, ה„מחלקה המדינית" דרשה בשנה הזאת סכום עוד יותר גדול בעד החזקתה של שיטה זו.

— עוזר־המזכיר של הממשלה, דייוויס, בירר את דעתו לפני „ועד ההקצבה" (אפרופריאיישון קומיטי), כי הצירים האמריקאים באירופה הם חדלי־אונים לעומת המספר הגדול של המהגרים הנוסעים לאמריקה מתוך בהלה, ולכן דרש, כי הקונגרס יגדיל את התקציב לעניני תעודות המסע, כדי שהצירים יוכלו למלא את תפקידם בשלמות.

בתור דוגמה העיר עוזר המזכיר, כי 120 אלף יהודים מפולניה ואוקראינה מחכים עכשיו בוואַרשה לקבלת תעודות המסע שלהם מאת הציר האמריקאי.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

ענין ארץ־ישראל ביחס אל התמנותו של משוירמשיל בתור מזכיר לקולוניות עדיין לא ירד מעל הפרק בעתונות האנגלית. ה„אקספרס מוכיח, כי אנגליה צריכה לוותר לגמרי על הממונות על ארץ־ישראל ומיסופוטאמיה, משום רבוי ההוצאות הכרוכות אחרי זה. בכל אופן, אומר העתון, אינם מחויבים האנגלים לשאת בעול הוצאות של 7 מיליונים ליטרות שטרלינג לצורך ההגנה הצבאית על ארץ־ישראל. אם, גומר העתון, ארץ־ישראל זקוקה לגדודי צבא, — יכלכלו אותם היהודים עצמם.

גם ה„טיימס" אינו מרוצה מהתמנותו של משוירמשיל בשל הקשר שיש לזה עם ההוצאות על ארץ־ישראל ומיסופוטאמיה. העתון מעיר, כי משוירמשיל ידוע בתור מבזבז כספים ושלטונו על ארץ־ישראל ומיסופוטאמיה יגרום לאנגליה להוציא הוצאות יתירות.

* * *

בצרפת.

מודיעים מפאריז, כי ראש המיניסטרים החדש, בריאן, קבע ראיון עם נחום סוקולוב ביום השבת העבר.

בחוגי העסקנים הלאומיים בפאריז מקוים, כי ראיונו של סוקולוב עם בריאן יחד עם ראיונו, כשבוע לפני זה, עם נשיא הריפובליקה, מילראן, יביאו לתוצאות טובות בנוגע להחלטות אחרונות בדבר גבולי ארץ־ישראל וכי סוף־סוף תסכים צרפת, כי מי הנהר ירמוק ישמשו ליצירת כח אלקטרוני לתעשיות ארץ־הישראליות.

בחוגים הציוניים הרשמיים שמחים מאד למנויו של בריאן בתור ראש המיניסטרים, כיון שהוא ידוע לידידה של הציוניות.

— שליח ז'ליגובסקי. בא לפאריז שליח מיוחד של הגינירל ז'ליגובסקי המושל בווילנה. השליח הוא היהודי האפטקא. הוא משתדל לבוא בדברים עם העסקנים היהודיים, כדי להשפיע עליהם שיתיחסו בסימפאטיה לפולניה בנוגע לשאלת ווילנה. היהודי הזה שמש קודם בתור פקיד במשרד הצינזורה הפולנית.

* * *

בפולניה.

— בקשת לועד החלוקה. למרות הבקורת הקשה שמתחו העתונים היהודיים בוואַרשה על ה„מחלקה למשלוח כספים של יהודים" של „ועד החלוקה", ושעל־ידי כך החליט הועד לסגור את המחלקה הזאת, משתדלים עכשיו העסקנים של כל המפלגות היהודיות בוואַרשה ובאיבת העתונים, שהמחלקה הזאת תפתח שוב.

— „ועידה של הצלה". הועד המטפל בפליטים מאוקראינה החליט לקרוא לועידה של הצלה. הועידה תמשך שני ימים ובה ישתתפו, כפי שמקוים, באיבת של חברות לספנות, באיבת המיניסטריום הפולני לעבודה והדיפארטאמנט להגירה, באיבת „ועד החלוקה" ושל חברת „הכנסת אורחים" האמריקאית.

— דרישת הזכויות למיעוטים. הציר יצחק גרינבוים פנה ב„סיים" בדרישה אל הממשלה הפולנית, בשם באיבת היהודים, כי הזכויות למיעוטים שנתפרסמו בעת האחרונה באופן רשמי תתגשמנה בחיים.

— האוטומוביל של פרידלאנדר וקאנטור. הממשלה הפולנית מסרה זה עכשיו לעסקני הסניף הווארשאי של „ועד החלוקה" את האוטומוביל של הפרופיסור ישראל פרידלאנדר וד"ר קאנטור, שבו נרצחו. פקידי הממשלה הודיעו, כי מצאו את האוטומוביל הזה בין חמרי המלחמה של פטליורה.

— מנחם ליטבסקי ז"ל. בוואַרשה מת העתונאי העברי מנחם ליטבסקי.

* * *

בבוקובינה.

— נצחון העברית. המועצה היהודית־הלאומית בבוקובינה קבלה החלטה בישיבתה האחרונה, כי השפה הראשית בבתי־הספר לילדי היהודים תהיה השפה העברית. הסוציאליסטים היהודים דרשו את זכויותיה היתירות של ה„אידיש", אולם הצעתם לא נתקבלה.

המועצה הלאומית קבלה גם כן החלטה של התנגדות למפקח הגרמני על בתי־הספר בטשרנוביץ, על שהוא נותן משרות למורים גרמניים לאומיים בבתי־הספר של היהודים.

— ועידה אידישיסטית בטשרנוביץ. בלפני שבוע נגמרה בטשרנוביץ ועידה של באיבת האידישיסטים

בבסאראביה, רימיניה הישנה ובוקובינה. בועידה השתתפו 56 צירים. עובדה תכנית בעד בית־ספר לפועלים שיש לה אופי אידיעיסטי־אנושי. הועידה בחרה בועד פירולוגי שתפקידו יהיה: לתקן תקוני־כתיב בשביל השפה היהודית. בין יתר ההחלטות ישנה זו: ליסד בית־הוצאת ספרים על יסודות קואופיראטיביים להוצאת ספרות פדגוגית.

נבחר ועד מרכזי, שמושבו יהיה בטשרנוביץ ומשם יפיץ את פעולותיו ברומיניה הגדולה.

* * *

בארץ־ישראל.

— מונד וויצמאן בועד הלאומי. ה„ועד הלאומי" קרא לישיבה מיוחדה והזמינו את מונד וויצמאן להשתתף בה.

— מכתב ברכה מאת לוצאטו. לשכת העתונות היהודית פרסמה ידיעה, שבארץ־ישראל נתקבל מכתב של ברכה מאת לואיג'י לוצאטו, מי שהיה ראש המיניסטרים באיטליה, אל הישוב היהודי. המדינאי הגדול הזה מביע את תקותו, כי ארץ־ישראל תתפתח על־ידי הכחות המאוחדים של היהודים, הנוצרים והמושלמים. הוא אומר גם כן במכתבו, כי יהודי כל התבל פונים עכשיו אל ארץ־ישראל וכולם נכונים לעזור להתפתחותה. לוצאטו מביע את רצונו לרגלי התפתחות הקואופיראטיבים החקלאיים של היהודים והוא מבטיח לתמוך במפעלים האלה בכל האפשר.

פעולות ועד הצירים בארץ־ישראל לשנת תר"ף.

(תמצית דין־וחשבון).

ההנהלה.

בתקופת המשטר הצבאי, לפני מנוי הנציב הנוכחי, נאלץ הועד להוציא סכומים הגונים למטרות פוליטיות שהן:

לעניני הגנה, ביחוד במושבות הקטנות בגליל העליון והתחתון — — — — — — —	20,000 לי"ש
הוספה לפקידי הממלכה היהודים, שלא יכלו להסתפק במשכורת הממשלה — — — —	14,000 "
הוספה להפועלים על מסילות־הברזל, ארגון הפועלים, הטבת המזון — — — — —	1,800 "
הוצאות שונות (קורסים סטנוגראפיים, תמיכה לועדי העיר, בית־העם בירושלים) — —	730 "
הוצאות לעניני תרבות: לועד הלשון 300 לי"ש, קבוץ מנגינות עתיקות 140 לי"ש, מוזיאום זואולוגי 1,000 לי"ש, הוצאות ספרים 500 לי"ש, שונות 390 לי"ש, בסך הכל — — — — — — — — —	2,330 "
הכנות לעבודות בנין שונות: למר רוטנברג לעבוד תכניתו של ההשקאה ובעד אוסף ידיעות נחוצות — — — — — —	3,000 "
הלואות קטנות לעובדים וסוחרים בכדי לתת להם את האפשרות לבסס את קיומם — — —	2,000 "
דמי קדימה לחכירת בית־החרושת לעצי למני ביפו, בכדי להשכירו אחר־כך לקואופיראטיב של נגרים — — — — — — — — —	1,000 "
ועדת המים ביפו 158 לי"ש, שלש משפחות אכרים־חלבנים שהתישבו בשרונה 500 לי"ש, מכון פאסטר 500 לי"ש, סדור קבוצת דיוגים (קנית סירות, רשתות וכו') 700 לי"ש, בסך הכל — — — — — — — — —	1,858 "
ל„אחדות העבודה" בתור קרן חוזרת לקנית המכשירים הדרושים בבנין הדרכים בין סמך וטבריה, חיפה ונצרת, אשר שם עובדים החלוצים החדשים — — — — — — — —	4,000 "
הלואה לועד תל־אביב להעסקת פועלים עברים בבנין הכביש — — — — — — — — —	1,000 "
אהלים, מטות, שמיכות בעד הפועלים — —	4,000 "
היצאות אדמיניסטראטיביות: משכורת הפקידים (בערך 8 אחוזים מכל התקציב) לערך —	30,000 "
סך הכל — — — — — — — — — — —	85,718 לי"ש.

מחלקת החנוך.

צריך היה לא רק לכלכל את המוסדות הקיימים, כי־אם גם להרחיבם, לפתוח שעורים לפועלים בקבוצות ומושבות. בשנת תר"ף נפתחו מחדש 10 גני־ילדים ושני בתי־ספר עממים. בבתי־הספר הישנים הגדילו את מספר הכתות, הכניסו שעורים למסחר, פתחו שעורי ערב למסחר והרחיבו את הלמוד לעבודה חקלאית. הועד אחד את בית־הספר למורות ביפו עם בית־הספר לגננות ויוציא בשנה הזאת את המחזור הראשון של מורות וכו'. בועד החנוך משתתפים: ההסתדרות הציונית, באי־כח הצבור הארץ־ישראלי והסתדרות המורים. לבתי־הספר של החרדים הובטחה אוטונומיה גמורה בנוגע לתכנית הלמודים. בשנה קיימים בארץ בתי־הספר האלה:

גני ילדים 42, מספר המורים 113, המתלמדים 2,974, הוצאות — — — — — — —	16,522 לי"ש
בתי־ספר עממיים 48, מספר המורים 113, המתלמדים 6,704, הוצאות — — — — —	51,032 "
בתי־ספר תיכונים 23, מספר המורים 136, המתלמדים 1,252, הוצאות — — — — —	28,763 "
בתי־ספר למלאכה 6, מספר המורים 11, המתלמדים 325, הוצאות — — — — —	626 "
שעורי ערב 3, מספר המורים 27, המתלמדים 588, הוצאות — — — — — — — —	1,586 "
הוצאות שונות — — — — — — — — — —	3,608 "
סך הכל — — — — — — — — — — —	102,437 לי"ש
שכר למוד נתקבל סך של — — — — — —	7,972 לי"ש

(סוף יבוא).

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

קבלת הפנים לד"ר שמריהו לוין.

באלפים איש, ציונים, עברים ועסקנים שונים שהם באי־כח במעט של כל המפלגות והמעמדים ביהדות הניו־יורקית, מלאו ביום השני העבר, 24 לינואר, את אולם „קופר יוניון", בניו־יורק, בנשף שנערך על־ידי הסתדרות הציונית האמריקאית

לכבוד האורח הגדול, ה„אזרח ארץ־הישראלי" — דר" שמריהו לוין.

ויושב־הראש היה מר לואיס ליפסקי. הוא פתח את האספה בנאום קצר, שבו תאר את אישיותו הנעלה של הד"ר שמריה לוין והציגו אחר־כך לפני הקהל. הנאספים קבלו את פני אורחם־חביבם באובאציה בוערת וממושכת.

ד"ר לוין פתח את נאומו בסקירה כללית על מצב היהודים בארצות מזרח אירופה ובכשרונו האמנותי צייר לפני הקהל תמונה איומה בכל צבעיה המבהילים ממצב רוחם של היהודים שם, ש„אם היו דורשים ממנו להגדיר במלה את מצב הרוח הזה, היה מציינו בשם „פחד". פחד בלתי־פוסק מפני ה„מחר", ה„היום" ואפילו מפני הרגע; פחד בלתי־פוסק מפני זרים, מפני קרובים ואפילו מפני עצמם".

לעומת זה גולל אחר־כך תמונה מזהירה ממצב בארץ־ישראל, במקום שמתחילים כבר להתגלות הניצנים הראשונים של יעודי הנביאים ושל תקוות עמנו בכל הדורות לגאולתו.

הוא הלל מאד את מסירותם המופתית של ה„חלוצים" הבאים ממזרח אירופה, שביניהם נמצאים הרבה משכילים ומלומדים, ושכולם נכונים להקריב כל קרבן בשביל בנין הארץ.

בדברו על עתידה של ארץ־ישראל עורר התלהבות של שמחה יתרה אומץ ותקוה בלבות הנאספים בדבריו האופטימיים. הוא אמר בין יתר דבריו:

„אין צורך ליהודים בארץ־ישראל מן המוכן, אלא בארץ־ישראל שבעמלם הם ישיבוה לתחיה ובידיהם הם יבניה.

„כאשר יצאו אבותינו ממצרים לא קבלו את ארצם ביום המחרת. היה עליהם לנוד ארבעים שנה במדבר, עד שזכו לבוא אל הארץ המובטחה להם — — —". עכשיו אין עלינו לתעות אצל ה„ים־סוף" ולא לתעות במדבריות ארבעים שנה. עכשיו יש לנו ארץ, ארץ שיש לה היסטוריה עתיקה, והדבר שעלינו לעשותו הוא רק — לגאול את אדמתה, לבנות בתים, להתנחל שם, לפתח את עבודת האדמה ואת התעשיה, ובעבור מספר שנים תהיה ארץ־ישראל לגן־העדן של העולם והארץ היותר מבריאה בכל העולם".

לאחרונה עודד את הנאספים להיות לציונים מאורגנים, חברים נאמנים להסתדרות הציונית ולגשת מיד אל בנין הארץ על־ידי קנין קרקעות ובנין בתים.

הנאום נתקבל בהתלהבות עצומה וברעם של מחיאות־כפים.

* * *

ועידת האינג'ינירים הציונים באמריקה.

במוצאי־שבת וביום הראשון, 22 ו־23 לינואר, היתה בניו־יורק הועידה השנתית של האינג'ינירים הציונים. הועידה הזאת הצטיינה מתקודמות בהחלטותיה המעשיות החשובות ובעיקר בהנחת יסוד לחברה מסחרית־טכנית, בעלת קרן יסודית של מיליון דולארים, שתסיע לבנינה של ארץ־ישראל.

ישיבת הפתיחה (במוצאי־שבת) וכן הישיבה המעשית הראשונה (בבוקר של היום הראשון) הוקדשו לבירור התכנית של החברה החדשה ולעיבוד הפרטים. במשך הישיבה השניה נשאו נאומים — השופט מאק, בשם ההסתדרות הציונית, והבארון הצעיר ג'יימס רוטשילד. האחרון אמר בין יתר דבריו:

„עברתי במסעותי בהרבה ארצות; הייתי גם במזרח הרחוק, ובכל מקום היתה לי הזדמנות לראות את עבודתם המצוינה של האינג'ינירים האמריקאיים ובכל פעם עוררה את תמהוני.

„במו־כן לא ראיתי אף בארץ אחת עסקנות יהודית מלאה מרץ כל־כך כמו בניו־יורק.

„אני מתאר איפוא לעצמי, במה תרוויח ארץ־ישראל מזה, שאתם, בתור אינג'ינירים אמריקאיים ויהודים בעלי מרץ, תסייעו לבנינה. אני מקוה, כי יבוא יום ואתם תהיו לכח יוצר גדול בשביל ארץ־ישראל ואני מברך אתכם בברכת מזל־טוב".

הישיבה האחרונה הוקדשה לקבלת החלטות חשובות ולנאומו של ד"ר שמריה לוין.

„בואו אלינו! — קרא הנואם בתור אזרח ארץ־ישראלי — במספר בלתי־מוגבל, ומובטח לי, שתמצאו גם עכשיו שדה לעבודות שונות שתהיינה נחוצות בשביל הארץ בתנאיה הנוכחים כמו עבודותיכם המקיריות בעתיד הקרוב".

הוא הזכיר לשבח את פעולותיו של פנחס רוטנברג בארץ־ישראל בתור אינג'יניר והלל את תכניתו בנוגע ליצירת כח מימי בארץ־ישראל שימלא את מקום הכח הפחמי החסר לא"י וכן את יתר תכניותיו האינג'ינירות, שנמסרו על־ידי ג'יימס רוטשילד לממשלה האנגלית ונתקבלו על־ידה.

הוא הזכיר גם את העובדה, כי הפרופיסור גדס, הנחשב לאחד המומחים בבנין ערים, היה מעלה אותו, בטיוליו עמו, על הרי ירושלים ובהביטו למטה היה מצייר לפניו את צורת ירושלים שלעתיד. „הלא אפשר לכם לבנות את העיר היותר יפה בכל התבל!" — היה הפרופיסור אומר אליו — „מדוע אינם רוצים היהודים לגאול את בירתם ולעשותה לעיר־הכתר בכל העולם?"

ד"ר לוין גמר את דבריו בתקוה, כי סוף־סוף יגאלו היהודים את ירושלים ואת כל ארץ־ישראל ויבנו אותן מחדש והאינג'ינירים היהודים יקחו חלק בבנין.

בישיבה האחרונה הוברר, כי לאגודת האינג'ינירים יש 350 חבר.

* * *

מפעלות ההסתדרות הציונית באמריקה.

ביום הראשון העבר, 23 לינואר, נפתחה תעמולה על־ידי ההסתדרות הציונית באמריקה בעד רבוי חברים מאורגנים בשכונות. התעמולה תתנהל בכל ארצות־הברית ותמשך עד חודש מארץ.

המזכיר לענייני ההסתדרות, לואיס ליפסקי, הוציא כרוז בנידון זה, שבו הוא כותב בין יתר הדברים:

„חובתו של כל ציוני הוא, להקדיש את מרצו לתעמולה הזאת, שבהצלחתה תלוי חזוק הסתדרותנו. ההסתדרות שלנו היא המכשיר היותר נאמן להשגת מטרתנו בארץ־ישראל. ציון תגאל על־ידי הכח המשותף של כל עם ישראל. ההסתדרות הציונית צריכה על כן להתחזק ולהיות בעלת השפעה באופן כזה, שתוכל לעורר את כל העם היהודי להתמכר לעבודות מעשיות בארץ־ישראל.

כל העסקנים הציוניים, נואמים ואלה שהיו צירים

הועידה הציונית בפאריז, חברי ועדי השכונות וחברי הועד הפועל הארצי מתבקשים איפוא להתמסר אל העבודה בכל נפשם ולרכוש חברים חדשים להסתדרות במספר היותר אפשרי.

קודם כל תרכשו חברים תומכים. ואחר כך, חברים רגילים. ואחרונה תבחרו מתוך החברים האלה הסתדרויות שכונתיות בעלות אחריות ומאפשרות העבודה.

ועדי השכונות מתבקשים גם כי יקראו ויאספו את כל הציונים האקטיביים ויסדרו אתם ביקורים ורכישת חברים שיבואו בדברים עם כל בית יהודי.

לועדים להרכשת חברים ינתן זמן מוגבל לסידורים ולהכנת כל העניינים הנחוצים בכדי לגשת אל עצם העבודה. צריך להספיק להם את כל ההוראות הנחוצות ולהסיע על־ידו אספות ומועצות. מזכירי השכונות מתבקשים [illegible] חברים ודברים ספציפיים".

* * *

התפתחות חברות מסחריות בקשר עם ארץ־ישראל.

המחלקה הארץ־ישראלית של ההסתדרות הציונית באמריקה פרסמה את התקנות הבאות בנוגע לחברות מסחריות אמריקאיות־ארץ־ישראליות הרוצות לקבל אישור מטעם ההסתדרות:

1) המניות של חברה לוקאלית צריכות להמכר בגבולות ידועים ולא בכל ארצות־הברית. (אחד הטעמים הנכבדים הוא: שמכירת המניות לא תערך בהוצאות יתרות).

2) המניות תחולקנה לשני מינים — „מבוכרות" („פריפירד") ול„פשוטות" („קאמאן"). רק המבוכרות תמכרנה לכל אחד. הפשוטות תוצאנה במספר מוגבל ואחר תמצאנה בידי המפקחים והמייסדים.

3) תפקיד המפקחים הוא, לפתור את כל השאלות בנוגע [illegible] שצריך להשתמש בהם לטובת עניני ארץ־ישראל וכן עליהם להשגיח, כי המניות של איזו חברה מסחרית שהיא תמכרנה לחברה מסחרית ארץ־ישראלית במחירי השוק, ואם הצעה כזו תצא לפעולות).

4) בערך שלשים אחוזים של ההון היסודי יופרש בשביל השקעות (אינוועסטמענטס [illegible]) מוסדות פינאנסיים אחרים ומפעלים צבוריים בארץ־ישראל.

5) בערך חמשה־עשר אחוזים של ההון ייגבה תיכף ויתר הכסף ייגבה במשך שנתים.

המעלה של הסעיף הרביעי היא ברורה למדי. לפעולות [illegible] ומניות כאלה יש ערך מעשי חשוב בשביל חברה מסחרית שיש לה עסקים בארץ־ישראל.

ההסתדרות הציונית האמריקאית תדרוש כסים מסוים בעד אירגון החברות המסחריות ואחר־כך תיסד „בית בורסה" („קליירינג הויז") בשביל כל החברות האמריקאיות־ארץ־ישראליות.

* * *

ועידת הציונים הצרפתיים.

בלפני שבוע היתה בפאריז ועידת הציונים הצרפתיים. בין הנואמים היו: ד"ר אלכסנדר מארמורק, ד"ר וויקטור יעקבסון והלל זלאטופולסקי.

העתון „מארגען זשורנאל" הדפיס ביחס לזה את הידיעה הבאה, שנתקבלה מסופרו הלונדוני ג. לאזארוס:

ד"ר אלכסנדר מארמורק וד"ר וויקטור יעקבסון בקרו קשה את ההנהלה של הציונות העולמית. הראשון הרחיק ללכת בבקרתו על דרישת התפטרותה של ההנהלה והתפטרותם של חברי הועד הפועל המצומצם. הוא הביע את דעתו כי ההסתדרות הציונית העולמית רופפת ואינה יכולה להחזיק מעמד בצורתה הנוכחית. האמצעי היחידי — לפי דעתו — לתקון מצבה היא התפטרותו של הועד הפועל המצומצם. [illegible] התוצאה לפעולות של המפעלים הפינאנסיים הגדולים, ביניהם גם „קרן היסוד". ותחת זה צריך למנות הנהלה זמנית, לשלוח אל ארץ־ישראל ועדת־בקורת, שתהיה מורכבת מבאי־כח כל הארצות (אחד מכל ארץ), ואחר־כך לקרוא לקונגרס ציוני [illegible] תוצאות חקירותיה.

ד"ר יעקבסון דרש כי [illegible] הציונית [illegible] הנמצאת עכשיו [illegible] ארץ־ישראל.

[illegible] כי „קרן היסוד" הולכת ומצליחה. בארגנטינה נקבץ לקרן הזאת מליון פזות (הפזה היא פחות מעט מדולר), [illegible] — שני מליונים [illegible] בבסאראביה — מאת מליון לוו. בגרמניה הונהג מס של מעשר ויש סכויים [illegible] עצומים [illegible], סקאנדינאביה ושאר הארצות.

[illegible] על ההנהלה גם ד"ר [illegible]

שונות

מפעולות הסתדרות המורים העברים באמריקה.

מר מרדכי הלוי, מזכיר „הסתדרות המורים העברים באמריקה", מבקש אותנו לפרסם את המכתב הבא:

„אל המחנכים העברים באמריקה.

ועידת המורים העברים בקליבלאנד, בקיץ העבר, הטילה על הועד הפועל של הסתדרות המורים את החובה לעבד תכנית למודים מסוימת לשביל בתי־הספר העברים ששיטתם היא „עברית בעברית".

הועידה מנעה את עצמה מלקבל החלטה מסוימת בנוגע לשיטות ועדיין השאלה בגדר פתוחה. [illegible] המחנכים, המנהלים והמורים [illegible] לפי ראות עיניהם ולפי תנאי המקום והזמן. אבל שבכל זאת הכירה הועידה בצורך הדרישה לעבד תכנית למודים מסוימת בשביל כל מיני השיטות הנוהגות בבתי תלמוד־תורה ובבתי־הספר העברים בארץ זו בכדי להכניס בהם קביעות ואחדות בין מוסדות החנוך ממין אחד ובמגמה הזאת [illegible] לעזור בעצות והצעות לבתי־ספר חדשים.

הראשונה על הפרק היא תכנית הלמודים בשביל בתי־הספר ששיטתם היא זו של „עברית בעברית". בהתאם עם החלטה זו החליט הועד הפועל לאסוף את כל החומר הרב, המגוון והעשיר, הנמצא עם כל העוסקים בחנוך העברי בארץ זו, בכדי למסרו אחר־כך לעבוד וללטוש.

הננו פונים איפוא בזה אל כל המורים והמנהלים העברים בבקשה להמציא לנו במהירות הכי אפשרית את תכנית הלמודים הנוהגת בבתי־ספריהם, לעזור לנו בעצותיהם ובהערותיהם בפי יד נסיונם בחנוך ובשרונם בהוראה".

מר הלוי מבקש גם כן לשים לב אל ההודעה הבאה:

— שתי טלגראמות נתקבלו אל לשכתנו מאת מר א. גגה, מזכיר אגודת המורים במערב קנדה, סניף להסתדרות המורים הכללית, המודיעות על־דבר שביתת כל מורי וויניפג. הגורם לכך היה פטור ארבעה מורים בלי כל יסוד.

הננו מבקשים ומזהירים בזה את כל המורים העברים באמריקה שלא לבוא בדברים עם עסקני החנוך בוויניפג, בנוגע לקבלת משרות עד שיתברר המצב והשלום ישוב על כנו.

* * *

החלטת ועד התעודות.

בישיבת האחרונה של ועד התעודות למורים העברים עלתה על הפרק שאלת המסיימים של בתי־המדרש למורים בארץ־ישראל וחוץ־לארץ ובוגרי הגימנאזיה ביפו. כידוע, אין התעודות ניתנות מהיום למורים אלא עלידי בחינה בכל הידיעות העבריות הדרושות, בהשכלה כללית ובתורת ההוראה, והמורים מקבלים תעודותיהם לפי ערך ידיעותיהם, והם מתחלקים לשלש מדרגות. והנה בזמן האחרון פנו אל ועד התעודות הרבה מחניכי הסימינאריום למורים בירושלים והגימנאזיה ביפו, וגם חניכי בתי־מדרש למורים בחוץ־לארץ; והשאלה שעמדה לפני הועד היא: האם לתת החניכים האלה תעודת־הוראה על סמך תעודת הבגרות שהביאו בידם ולפטרם מבחינה לגמרי, ואם תמצא לומר שאפשר לסמוך על תעודת בגרותם, באיזה סוג הם נכנסים?

ועד התעודות החליט לחקור ולעיין בפרטי התכניות של הלמודים הנלמדים בבתי־המדרש האמורים והיסודות שעליהם מקבלים הבוגרים את תעודתם בצאתם את בית־המדרש. וגם לדרוש מאת הפונים אל ועד התעודות לפרט את ספרי הלמוד שעברו עליהם. בינתים דן הועד בזכותם של החניכים, ועד שיתבררו הענינים ישיגו תעודת הוראה באופן דלקמן: מסיימי הסימינאריום למורים בירושלים יקבלו תעודה ממדרגה א׳, בלי כל בחינה, על סמך תעודת הבגרות שבידם, ומסיימי הגימנאזיה היפואית יקבלו תעודה ממדרגה ב׳ וגם יזקקו לבחינה רק בתורת הוראה. החלטה שבוי נתקבלה לפי שעה, עלפי הנסיון שיש לו לועד התעודות בתעודת מסיים של הבוגרים הללו מתוך המשא־ומתן שהיה ביניהם עד היום. מה ששייך לחניכי בתי־מדרש למורים שבחוץ־לארץ, יכולים הם גם־כן להשיג תעודת הוראה מאת ועד התעודות, על סמך תעודת בגרותם, מאותו הסוג שהם ראויים לו עלפי הוק הלמודים שגמרו, בהקבלה לקנה־המדה של ועד התעודות בתכנית הבחינה.

בישיבה זו נבחר גם ועד מיוחד לעבד רשימה מפורטת של הספרים הראויים להשתמש בהם כדי להתכונן לבחינה, והיו בזה לעזר לכל הפונים אל ועד התעודות בדרישת תעודה.

ישראל קנוביץ, מזכיר.

ההצגה העברית.

„הבימה העברית" הציגה ביום השלישי העבר בתיאטרון „אורוינג פלייס", בניו־יורק, את המחזה העברי „תרשיש" מאת המשורר יצחק קצנלסון.

הנסיון החדש של ה„בימה" עלה יפה הפעם גם מצד הבקור של הקהל — התיאטרון היה מלא — וגם מצד ההצגה. כדאי לציין, שלמרות מה שאחדים מן המשחקים אין השפה העברית שגורה בפיהם, היה בכל זאת הדבור העברי שלהם חי ושוטף. בכלל היתה ניכרת, שהמשחקים התמכרו באמונה ללמוד תפקידיהם והיתה להם הרגשת האחריות שעליהם לעמוד לפני קהל עברי אינטליגנטי.

מנהל הבימה, מר לין, הקריא, בשעת ההפסקה, מכתב מאת ראובן ברינין, שבו הבמית את תמיכתו בפעולות „הבימה", אחרי שיוכח, כי יש התיחסות רצינית מצד ההנהלה אל מפעלה. ראובן ברינין נשא גם כן נאום קצר שבו עורר את הקהל העברי על הצורך ליסד „בימה עברית" קבועה, שתצא מכלל נסיונות ארעיים, ושתהיה ראויה לשמה הן מצד החזיונות שיעלו עליה והן מצד ההצגה האמנותית.

הקהל קבל את דבריו במחיאות כפים סוערות.

מר ה. א. פרידלאנד הציע לפני הנאספים את בקשת ההנהלה, כי יחתמו על הכרטיסים, שהיו צרופים אל הפרוגראמות, אם בתור חברים ל„הבימה העברית" או בתור תומכים.

המשחקים שהשתתפו בהצגת המחזה הם: אברהם טייטל־בוים, מ. ב. סאמיליס, מאקס סקולניק, ז. פרלברג, צבי ויסף בלורה, מאיר בלצר, שלגמאן, והגבירות — סלאווא אסתרוי ובתיה רייסברג.

* * *

מחיי האגודות.

— חג יובל ל„בני עם חי". ביום הראשון העבר, ערב חמשה־עשר בשבט, ערכה אגודת „בני עם חי" חג יובל לשמחת שבע שנים לקיומה. בקשר עם החג הזה כותב אלינו מר יחיאל ברייטמאן, סופר האגודה, את הדברים הבאים:

„במשך שבע שנות קיומה רכשה לה אגודתנו את חבתם של העברים ובכל הלאומיים שבניו־יורק על השתתפותה בעבודת התחית השלמה של עמנו. כל ענין שיש לו איזו שייכות לתחית עם ישראל ולתחית השפה העברית ותרבותה וכן כל פעולה בנוגע לארץ־ישראל, קרוב הוא ללבם של החברים והם נכונים לעבוד בעדן במסירות. האגודה קבצה במשך זמן קיומה סכומים גדולים לטובת קרן הקימת, קרן הגאולה, וגם השתתפה בקבוץ כספים לטובת ענינים לאומיים אחרים. היא יצרה לה סביבה עברית וגם עזרה ליסד את ה„מרכז העברי" יחד עם „אחיעבר", מקום שהצעירים העברים בכלל וחברי אגודתנו בפרט מתאספים לשמוע להרצאות, לדון על ענינים לאומיים העומדים על הפרק וגם לבלות שעות של תענוג בסביבה עברית.

אלה מהצעירים המרגישים אהדה לאגודת „בני עם חי" מבוקשים להתפתח למערכותיה ולעזור לה בעבודתה ובהגשמת שאיפותיה. הזמנה מיוחדה מוגשת בזה לחדשים בארץ: „בואו אלינו ושאו בעול העבודה העברית והציונית יחד אתנו".

אל תחמיצו את השעה, יש לכם ההזדמנות עכשיו

להביא את קרוביכם מפולניה ומגליציה

אפשר להשיג אצלנו כל מיני כרטיסים במחיר האוריגינאלי של חברות־האניות מבלי כל הוספות.

לאלה הקונים כרטיסי־נסיעה בלשכת בעל הבאנק, הנרי ק. זארו, הננו מבטיחים לא רק מחיר נמוך, אלא גם להביא את קרוביהם הנה בהקדם היותר אפשרי.

חוץ מהבטחה זו בעד נסיעה מהירה, מתנהגים באי־כחו האירופאים של מר זארו, הנמצאים בכל ערי החוף וערי הבירה באירופה, עם קרוביהם באופן הכי ידידותי.

באופן כזה יכול מר זארו להבטיח לכל אלה הקונים ממנו את כרטיסי־הנסיעה בעד קרוביהם או בני משפחתם, כי באי־כחו באירופה יתיחסו עם הנוסעים באופן הכי נעים, וישתדלו שיקבלו את חתימת (הוויזה) הקונסיל ושיבואו לאמריקה בהקדם היותר אפשרי.

הלשכות של הנרי ק. זארו נמצאות ב־39 קופר סקוויר, בקרן הרחוב הששי, וב־158 רחוב ריווינגטון, קרן רחוב קלינטון

הבאנק של הנרי ק. זארו שולח כסף על־ידי הפוסטה או הטלגראף לכל קצות הארץ במחיר נמוך מאד.

HENRY C. ZARO, BANKER
Palestine Traveling Bureau
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
39 Cooper Square, cor. 6th Street

HENRY C. ZARO, BANKER
Authorized Steamship Ticket Agency
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
158 Rivington St., cor. Clinton St.

NEW YORK CITY

לתלמוד התורה דס"ט יוסף, מא., דרוש מורה מנהל

משכורתו מאתים דולארים לחודש. הפונים מתבקשים להודיע במכתבם הראשון על־דבר מהותם. שיטת הלמוד עברית בעברית. המשרה בטוחה. לפנות אל:

The Talmud Torah, 610 S. 10th St., St. Joseph, Mo.

הסתדרות המורים העברים

מברכת את חברה בועד הפועל הגדול ואת מזכיר אגודת מורי המערב התיכון מר חיים מרגלית לארושיו את אהבת לבו, החברה רחל גולדברג. מרדכי הלוי, מזכיר.

ברכות מאליפות לחברי היקר, העברי המצוין, מר חיים מרגלית לארושיו עם בחירת לבו העלמה המשכלת רחל גולדברג, במיניאפולים, מינ.

הרב ק. א. פרס, ס"ט דזשון, נ. ב.

„מצאתי את אשר בקשתי"

— כך כותב רב, מנהל בית־ספר משובח בניו־יורק, על הספר

בלשון עמי, חלק שלישי

ספר מקרא לשנת הלמוד השלישית

מאת

צבי שארפשטיין.

הוצאת „שילה", ניו־יורק.

הכתובת:

Z. SCHARFSTEIN
2647 Kenmore Pl., Brooklyn, N.Y.

דרושים מורים

לבית־הספר העברי דטשאטאנוגו יהיו דרושים מורים ומורה ראשי תיכף אחרי חג הפסח. שכר הגון, עבודה מענינת ותנאים רצויים. מורים מומחים בשיטה הטבעית שהוראתם אומנתם, יפנו בכתב אל יושב־הראש של ועד החנוך:

A. B. Spector
1213 Market St. Chattanooga, Ten.

רב אורתודוכסי

צעיר לימים, יהודי נלהב, יבוקש עבור בית־יתומים הלאומי. תלמיד ישיבת ר' יצחק אלחנן יבוכר. לפנות אל הלשכה
52 St. Marks Place, New York
בכל יום מבוקר עד ערב.

ד"ר מ. מ. קאטענעץ

רופא שנים מנוסה
911 E. 176th Street
New York
Tel. Tremont 562
עבודה הגונה במחיר נמוך

החש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

תנו משפט הבכורה להמודיעים ב„התורן"!

מתקבלת החתימה על

„התורן"

עם הגליון 250 יכלה זמן החתימה על המחצית השניה של שנת „התורן" השביעית. כל אלה, שחתמו על שבועון זה רק עד סוף השנה, מתבקשים לחדש את התימתם, כדי שלא יבוא עכוב במשלוח הגליונות אליהם.

הננו מבקשים בזה את החותמים שחייבים עוד כסף בעד הגליונות של השנים שעברו, לסלק את חובם זה, בכדי שנוכל להשוות את חשבונותינו עם גמר השנה.

אנו חושבים למותר לספר בשבחו של „התורן", שכבר נתפרסם טיבו בקרב קהל הקוראים עברית לא רק במדינה זו, כי־אם גם מעבר לים. כבר נוכחו הקוראים, ש„התורן" הולך הלוך ומשתכלל ומספר סופריו, מארץ־ישראל ומתפוצות הגולה, הולך ומתרבה. „התורן" הולך ומתקרב אל תעודתו: להשפיע על חיינו הלאומיים והציוניים שבמדינה זו. „התורן" היה לכלי־מבטא להמחשבה העברית וכבר קבע לו מקום חשוב בקרב העבודה של התחיה הלאומית.

אין אנו מונים את התקונים ההולכים ונעשים ב„התורן", יען כי הקוראים עמדו עליהם מעצמם.

ונכונים אנו להגדיל את גליונותיו של „התורן" ולהרבות את מספר עמודיו אם יתרבה מספר חותמיו. אמנם למספר חותמיו הקבועים של „התורן" גם כיום עוד לא הגיע שום שבועון עברי אף ברוסיה, גם בשנים שלפני חורבן הקהלות ולפני התפוררות המדינה, ומה גם במדינות אחרות, אך יודעים אנו, שיש עוד להגדיל את מספר חותמיו. והדבר תלוי רק ברצונם הטוב של העברים והציונים בארץ זו.

מ ח י ר „ה ת ו ר ן":

לשנה $4.00 ; לחצי שנה $2.00. לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.
החותמים מחוץ־לארץ ומקנדה צריכים להוסיף 50 סנט דמי משלוח.

הכתובת למשלוח כספים:

Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York.